

**FSC LIETUVOS NACIONALINIS MIŠKŲ TVARKYMO STANDARTAS,
PROJEKTAS 2-0**

Pavadinimas	FSC Lietuvos nacionalinis miškų tvarkymo standartas, projektas 2-0
Dokumento kodas:	-
Statusas:	Pirmoji redakcija
Geografinė vietovė:	Lietuvos Respublika
Miško tipas:	Visi miško tipai
Rengėjas:	FSC Lietuvos nacionalinio miškų tvarkymo standarto rengimo darbo grupė
Tvirtinimo data:	2019-02-20
Siūloma įsigaliojimo data:	2020-01-01
Galiojimo data:	-
Susisiekite su FSC kontaktiniu asmeniu:	Aidas Pivoriūnas, Suinteresuotųjų šalių vadovas FSC Baltijos šalyse +370 682 18001 a.pivoriunas@lt.fsc.org
FSC politikos ir standartų departamento kontaktiniai duomenys:	FSC International Center Policy and Standards Unit Adenauerallee 134 53113 Bona, Vokietija +49 228 367 660 policy.standards@fsc.org

© 2019 Forest Stewardship Council, A.C. Visos teisės saugomos.

Šis dokumentas yra saugomas leidėjo autorių teisių, jo dalis ar dalys negali būti atkuriamos ar kopijuojamos bet kokia forma ar bet kokiomis priemonėmis (grafiškai, elektroniniu ar mechaniniu būdu, įskaitant kopijavimą, įrašymą ir informacijos paiešką) be raštiško leidėjo sutikimo.

Forest Stewardship Council® (FSC) yra nepriklausoma ne pelno nevyriausybinė organizacija, skatinanti aplinką tausojantį, socialiai atsakingą ir ekonomiškai perspektyvų miškų ūkį visame pasaulyje.

Remiantis FSC vizija, pasauliniai miškai atitinka dabartines ir ateities kartų socialines, ekologines ir ekonomines teises bei poreikius.

Pastaba: šis dokumentas vėliau bus verčiamas į anglų kalbą.

TURINYS

IVADAS	3
PRINCIPAS 1: ATITIKTIS TEISĖS AKTAMS	5
PRINCIPAS 2: DARBUOTOJŲ* TEISĖS IR DARBO SALYGOS	8
PRINCIPAS 3: VIETOS ŽMONIŲ (ČIABUVIŲ)* TEISĖS	11
PRINCIPAS 4: SANTYKIAI SU BENDRUOMENĖMIS	12
PRINCIPAS 5: NAUDA IŠ MIŠKO*	15
PRINCIPAS 6: APLINKOS VERTYBĖS* IR POVEIKIS	17
PRINCIPAS 7: VEIKLOS PLANAVIMAS	22
PRINCIPAS 8: STEBĖSENA IR ĮVERTINIMAS	25
PRINCIPAS 9: YPATINGOS VERTYBĖS*	27
PRINCIPAS 10: TVARKYMO VEIKLŲ VYKDYMAS	30
PRIEDAI	36
PRIEDAS A (PRINCIPAS 1)	36
PRIEDAS B (PRINCIPAS 2)	42
PRIEDAS C (PRINCIPAS 6)	43
PRIEDAS D (PRINCIPAS 7)	44
PRIEDAS E (PRINCIPAS 8)	45
PRIEDAS F (PRINCIPAS 9)	47
TERMINAI IR APIBRĖŽIMAI	1

ĮVADAS

FSC Lietuvos nacionalinis miškų tvarkymo standartas pradėtas rengti 2018 m. sausį. Jo tikslas – nustatyti principus, kriterijus ir rodiklius Lietuvos miškų tvarkymo veiklų vertinimui, kuris būtų grįstas FSC (*Forest Stewardship Council*) principais ir kriterijais, galiotų Lietuvos Respublikos teritorijoje, atitiktų Lietuvos Respublikos gamtines sąlygas ir nacionalinių teisės aktų nuostatas, atsižvelgiant į vietos ekologines, socialines ir ekonomines sąlygas.

Darnus miškų ūkis yra pagrindinė FSC miškų tvarkymo koncepcija, kurios esmė - kurios esmė - naudojant miškus nepažeidžiamos natūralios gamtos ir biologinės įvairovės sąlygos, gaunama visuomeninė nauda, skatinamas ilgalaikis miško produktų ir paslaugų naudojimas, gausinami miškų ištekliai, kuriamos ir išlaikomos darbo vietos regionuose, užtikrinamas efektyvus valdymas ir ekonomika.

Standartas buvo rengiamas remiantis procesais, aprašytais FSC norminiuose dokumentuose FSC-STD-01 001 *FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship* (FSC miškų tvarkymo principai ir kriterijai), FSC-STD-60-004 *International Generic Indicators* (FSC tarptautiniai bendrieji rodikliai), FSC-PRO-60-006 *Development and Transfer of NFSS to FSC P&K V5-1* (FSC nacionalinių miškų tvarkymo standartų principų ir kriterijų atnaujinimas ir perkėlimas pagal V5-1 versiją), FSC-STD-60-002 *Structure and Content of National Forest Stewardship Standards* (FSC miškų tvarkymo standartų struktūra ir turinys), kitais norminiais FSC dokumentais ir procedūromis.

Šį standartą (projektas 2-0) parengė standarto rengimo darbo grupė, vadovaudamasi savo nuostatais. Šią grupę sudaro trys skyriai – ekonominis, socialinis ir ekologinis, jos nariai atstovauja vyriausybiniam (VĮ „Valstybinių miškų urėdija“) ir privačiam, nevyriausybiniam sektoriui (VšĮ „Darnūs miškai“), aplinkosaugos organizacijoms (VšĮ „Lietuvos gamtos fondas“), mokslo ir tyrimų įstaigoms (Aleksandro Stulginskio universitetas), darbuotojų organizacijoms (Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacija, Lietuvos aplinkos apsaugos sistemos darbuotojų profesinė sąjunga). Darbo grupei talkino techniniai konsultantai, turintys tinkamą darbo patirtį ir kompetenciją tvarkant valstybinius ir privačius miškus, biologinės įvairovės, gamtotvarkos, negyvosios medienos, kertinių miško buveinių, ekosistemų ir kraštovaizdžio srityse, dirbantiesiems miškų ir medienos pramonės sektoriuose, valstybinėje aplinkos apsaugos, saugomų teritorijų ir miškų kontrolės sistemose, vietos

bendruomenių atstovai, gebantys rūpintis darbuotojų socialine apsauga, darbų sauga, ginti plataus spektro socialinius interesus, taip pat valstybinių miškų valdytojo, privačių miškų savininkų, kitų miško produktų ir paslaugų naudotojų atstovai, turintys žinių ir gebėjimų taikyti FSC gerą praktiką miškų ūkyje, taip atspindint visuotinai pripažįstamą darnaus miškų ūkio sampratą.

Standarto rengimo darbo grupę konsultavo Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Miškų instituto, Aleksandro Stulginskio ir Lietuvos edukologijos universitetų, Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos, Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, LR aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų departamento, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos, Valstybinės miškų tarnybos, VĮ Valstybinių miškų urėdijos specialistai, Privačių miškų savininkų asociacijos, privačių miškų savininkų, rangovų, medienos perdirbėjų, sertifikavimo audito įmonių ir organizacijų atstovai.

Standarto darbo grupės moderatorius – Aidas Pivoriūnas.

Toliau pateikiami FSC Lietuvos nacionalinio miškų tvarkymo standarto principai, kriterijai ir rodikliai, kuriuos patvirtino standarto rengimo darbo grupė po konsultacijų su techniniais konsultantais ir įvertinusi pasiūlymus, gautus eilės tvarka, per pirmą viešą konsultaciją, kuri vyko 2018 m. rugsėjo 28 d. - lapkričio 30 d. iš Miško darbų rangovų asociacijos, privataus miško savininko Mariaus Rimgailos, UAB "Eurovesta, UAB "Laurama", UAB "Dzūkijos miškas", UAB "Pageldynių plantacija", UAB "Balmurė", Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Miškų instituto, VĮ Valstybinių miškų urėdijos ir Lietuvos ornitologų draugijos.

Paaiškinimai:

Jei ties principu, kriterijumi ar rodikliu parašyta:

„Netaikomas mažiems MTV“, tai reiškia, kad jis netaikomas mažiems miškų tvarkymo vienetams. Jis netaikomas ir plantaciniams miškams, atitinkantiems mažų miškų tvarkymo vienetų apibrėžimą“.

„Netaikomas dideliems MTV“, tai reiškia, kad jis netaikomas dideliems miškų tvarkymo vienetams.

„Netaikomas plantaciniams miškams“, tai reiškia, kad jis netaikomas plantaciniams miškams.

1 PRINCIPAS. ATITIKTIS TEISĖS AKTAMS

Organizacija* laikosi visų taikomų teisės* aktų, taisyklių ir ratifikuotų* tarptautinių sutarčių, konvencijų ir susitarimų (P1 P&C V4).

1.1 kriterijus. Organizacija* - tai teisiškai* apibrėžtas fizinis arba juridinis asmuo, turintis aiškia, dokumentais pagrįstą ir neginčytiną teisinę registraciją*.

1.1.1 rodiklis. Teisė* vykdyti visas veiklas, kurioms taikomas šis standartas, yra dokumentuota ir neginčytina. *Taikomas tik juridiniams asmenims.*

1.2 kriterijus. Organizacija* įrodo, kad miškų tvarkymo vieneto* teisinis* statusas, įskaitant valdymo* ir naudojimo teises*, bei ribos yra aiškiai apibrėžti (C2.1 P&C V4).

1.2.1 rodiklis. Organizacija turi teisinį* pagrindą tvarkyti ir naudoti išteklius šio standarto taikymo apimtyje.

1.2.2 rodiklis. Miškų tvarkymo vieneto* ribos šio standarto taikymo apimtyje yra aiškiai pažymėtos arba dokumentuotos ir parodytos žemėlapiuose.

1.3 kriterijus. Organizacija* vykdo veiklas miškų tvarkymo vienetė* pagal organizacijos* ir miškų tvarkymo vieneto* teisinį* statusą ir laikosi teisės* aktų bei administracinių reikalavimų nacionaliniu ir vietos mastu. Teisė* taikoma miško kirtimams ir (arba) ekosisteminiams paslaugoms*, teikiamoms miškų tvarkymo vienetė*. Organizacija* moka teisiškai nustatytus mokesčius, susijusius su šiomis teisėmis ir įsipareigojimais (C1.1, 1.2, 1.3 P&C V4).

1.3.1 rodiklis. Miškų tvarkymo vienetė* visos veiklos vykdomos laikantis galiojančių teisės* aktų, taisyklių ir administracinių reikalavimų.

1.3.2 rodiklis. Laiku mokami visi taikytini mokesčiai, susiję su miškų tvarkymu.

1.3.3 rodiklis. Organizacijos* darbuotojai* žino jiems aktualius šio standarto reikalavimus ir juos taiko darbe, Organizacija* kontroliuoja šių reikalavimų vykdymą.

1.4. Organizacija* parengia ir įgyvendina priemones ir (arba) bendradarbiauja su teisinio reguliavimo ir kontrolės institucijomis, siekdama sistemingai apsaugoti miškų tvarkymo

vieneta* nuo neteisėto išteklių naudojimo, nelegalios statybos ir kitų neteisėtų veiklų (C1.5 P&C V4).

1.4.1 rodiklis. Įgyvendinamos priemonės nuo neteisėto išteklių naudojimo, nelegalios statybos ir kitų neteisėtų veiklų. *Netaikomas mažiems MTV.*

1.4.2 rodiklis. Tais atvejais, kai už apsaugos* klausimus teisiškai* atsako teisėsaugos arba kontrolės institucijos, bendradarbiaujama su jomis, siekiant nustatyti, pranešti, kontroliuoti ir užkirsti kelią neteisėtoms veikoms.

1.4.3 rodiklis. Nustačius neteisėtas veikas, imamasi atitinkamų priemonių jas suvaldyti.

1.5 kriterijus. Organizacija* laikosi teisės* aktų, ratifikuotų* tarptautinių konvencijų, susijusių su miško* produktų transportavimu ir prekyba miškų tvarkymo vietoje* ir iš jo, ir/ar iki pirmojo pardavimo taško (C1.3 P&C V4).

1.5.1 rodiklis. Laikomasi įstatymų*, teisės* aktų, ratifikuotų* tarptautinių konvencijų, susijusių su miško* produktų transportavimu ir prekyba iki pirmojo pardavimo taško.

1.5.2 rodiklis. Laikomasi CITES nuostatų, įskaitant atvejus, kai išduoti sertifikatai prekiauti bet kokiomis CITES rūšimis.

1.6 kriterijus. Įtraukdama* paveiktąsias, suinteresuotąsias šalis*, organizacija* nustato, siekia išvengti ir sprendžia ginčus*, susijusius su įstatymų ar kitų teisės* aktų taikymo klausimais, kuriuos galima laiku* išspręsti neteisimine tvarka (C2.3 P&C V4).

1.6.1 rodiklis. Organizacija* turi viešai prieinamą* dokumentą, reglamentuojantį ginčų* sprendimo tvarką, parengtą įtraukus suinteresuotąsias šalis*. *Netaikomas mažiems MTV.*

1.6.2 rodiklis. Ginčai*, susiję su teisės* aktų taikymu ar kitais teisės* aktų klausimais, kuriuos galima išspręsti neteisimine tvarka, sprendžiami ginčų* sprendimo tvarka. *Netaikomas mažiems MTV.*

1.6.3 rodiklis. Kaupiami naujausi ginčų* dėl teisės* aktų taikymo įrašai. *Netaikomas mažiems MTV.*

1.6.4 rodiklis. Veikla sustabdoma ginčo* vietoje tais atvejais, kai ginčas*:

- 1) turi esminę reikšmę*, arba
- 2) ilgai tęsiasi*, arba

3) apima reikšmingą* interesų kiekį.

1.7 kriterijus. Organizacija* įsipareigoja nesiūlyti ir (arba) neimti kyšių pinigais bei vengti bet kokio pobūdžio korupcijos ir laikosi kovos su korupcija teisės aktų, jei tokių yra. Nesant kovos su korupcija teisės aktų, Organizacija* įgyvendina kitas kovos su korupcija priemones, proporcingas tvarkymo veiklų mastui*, intensyvumui ir korupcijos rizikai*.

1.7.1 rodiklis. Parengta ir įgyvendinama korupcijos netoleravimo politika, įsipareigojant nesiūlyti arba nereikalauti jokios formos kyšių už jokias prekes ar paslaugas. *Netaikoma mažiems MTV.*

1.7.2 rodiklis. Korupcijos netoleravimo politika atitinka ar viršija susijusių teisės aktų reikalavimus. *Netaikomas mažiems MTV.*

1.7.3 rodiklis. Korupcijos netoleravimo politika viešai prieinama visuomenei*. *Netaikomas mažiems MTV.*

1.7.4 rodiklis. Nenustatyta jokių papirkinėjimo, turto prievartavimo ar kitokios korupcijos atvejų.

1.7.5 rodiklis. Nustačius korupcijos atvejus, įvertinamos jų atsiradimo priežastys ir imamasi priemonių išvengti jų pasikartojimo.

1.8 kriterijus. Organizacija* deklaruoja ilgalaikį* įsipareigojimą laikytis FSC principų* ir kriterijų* miškų tvarkymo vienetė*; tai taikoma ir susijusiems FSC politikos ir standartų nuostatomis čia vienas dokumentas. Šis įsipareigojimas pateikiamas visuomenei viešai prieinamame* dokumente (C1.6 P & C V4).

1.8.1 rodiklis. Parengtas ir reikiamus įgaliojimus turinčio asmens patvirtintas dokumentas, kuriame išdėstyti ilgalaikiai* įsipareigojimai vykdyti miškų* tvarkymo veiklą, atitinkančią FSC principus* ir kriterijus* bei susijusią politiką ir standartus.

1.8.2 rodiklis. 1.8.1 rodiklyje nurodytas dokumentas viešai ir nemokamai prieinamas* visuomenei. *Netaikomas mažiems MTV.*

2 PRINCIPAS. DARBUOTOJŲ* TEISĖS IR DARBO SĄLYGOS

Organizacija* palaiko ir (arba) stiprina socialinę ir ekonominę darbuotojų gerovę.

2.1 kriterijus. Organizacija* gerbia* darbo teisę ir principus darbe, kaip tai apibrėžta TDO deklaracijoje dėl pagrindinių principų ir teisių darbe (1998), kurie remiasi pagrindinėmis aštuoniomis TDO darbo konvencijomis (C4.3 P&C V4).

2.1.1 rodiklis. Organizacijos* darbo praktika ir darbo sąlygos rodo, kad laikomasi TDO darbo konvencijų ir LR Darbo kodekso.

2.1.2 rodiklis. Darbuotojai* gali savo nuožiūra įsteigti arba įstoti į darbuotojų organizacijas*, vadovaudamiesi atitinkamos darbuotojų organizacijos taisyklėmis.

2.1.3 rodiklis. Vykdomi kolektyvinių derybų metu priimti susitarimai.

2.1.4 rodiklis. Darbui miške nėra įdarbinami 14 metų nesulaukę asmenys, 18 metų nesulaukusiems darbuotojams* neleidžiama dirbti darbo, priskiriamo prie didesnės rizikos sričių.

2.1.5 rodiklis. Organizacija* nenaudoja jokių priverstinio darbo formų.

2.1.6 rodiklis. Organizacijoje* nenumatyta jokios diskriminacijos užimtumo ir profesinėje srityse.

2.1.7 rodiklis. Organizacija* gerbia laisvę jungtis į asociacijas ir teisę į kolektyvines derybas.

2.2 kriterijus. Organizacija* tvarkymo veikloje, įdarbinimo praktikoje, mokymuose, šalių įtraukimo* procesuose ir sudarytuose susitarimuose vadovaujasi lyčių lygybės* principais.

2.2.1 rodiklis. Organizacija* skatina lyčių lygybę ir užkerta kelią lyčių diskriminacijai įdarbinimo praktikoje, mokymuose, sudarydama sutartis, šalių įtraukimo* procesuose ir darbo veiklose.

2.2.2 rodiklis. Moterims ir vyrams sudarytos tos pačios įsidarbinimo sąlygos.

2.2.3. rodiklis. Vyrų ir moterų atliekami darbai vertinami vienodai ir yra įtraukti į mokymo ir darbuotojų saugos programas.

2.2.4 rodiklis. Vyrai ir moterys už tokį patį darbą gauna vienodą atlygį.

2.2.5 rodiklis. Vyrams gali būti suteikiamos tėvystės atostogos be jokių neigiamų pasekmių.

2.2.6 rodiklis. Moterims suteikiamos nėštumo ir gimdymo atostogos suteikiamos be jokių neigiamų pasekmių.

2.2.7 rodiklis. Parengtos konfidencialios ir veiksmingos priemonės, skirtos pranešti ir eliminuoti seksualinio priekabiavimo, diskriminacijos dėl lyties, šeiminio statuso, tėvystės ar seksualinės orientacijos atvejus.

2.3 kriterijus. Organizacija* įgyvendina darbuotojų* saugos ir sveikatos priemones, kurios proporcingos tvarkymo veiklos mastui, intensyvumui ir rizikai* bei atitinka ar viršija TDO miškų ūkio darbuotojų saugos ir sveikatos praktikos kodekso nuostatus (C4.2 P & C V4).

2.3.1 rodiklis. Parengtos ir įgyvendinamos darbuotojų saugos ir sveikatos priemonės, atitinkančios arba viršijančios TDO miškų ūkio darbuotojų saugos ir sveikatos praktikos kodekso nuostatus.

2.3.2 rodiklis. Darbuotojai* turi kolektyvines ir asmenines apsaugos priemones pagal nustatytas rizikas darbo vietoje.

2.3.3 rodiklis. Kontroliuojamas kolektyvinių ir asmeninių apsaugos priemonių naudojimas.

2.3.4 rodiklis. Dokumentuojami ir saugomi įrašai apie darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, įskaitant nedarbingumo ir nelaimingų atsitikimų atvejus.

2.3.5 rodiklis. Po nelaimingų atsitikimų ar incidentų aptariamose jų atsiradimo priežastys ir imamos priemonių jų išvengti ateityje.

2.4 kriterijus. Organizacija*, dalyvaujant jos darbuotojams*, parengia minimalaus darbo užmokesčio miškų tvarkymo sektoriuje* nustatymo principus.

2.4.1 rodiklis. Organizacijos* mokamas darbo užmokestis atitinka arba viršija teisiškai* nustatytus minimalius darbo užmokesčio dydžius.

2.4.2 rodiklis. Laiku mokamas darbo užmokestis ir vykdomi sutartiniai įsipareigojimai.

2.5 kriterijus. Organizacijos* darbuotojai* yra parengti ir prižiūri, kaip saugiai ir veiksmingai įgyvendinamos tvarkymo veiklos, numatytos veiklos planavimo dokumentuose* (C7.3 P & C V4).

2.5.1 rodiklis. Darbuotojai* yra parengti B priede klausimais, susijusiais su jų atliekamomis funkcijomis.

2.5.2 rodiklis. Organizacija* prižiūri, kaip saugiai ir veiksmingai įgyvendinamos tvarkymo veiklos, numatytos veiklos planavimo dokumentuose*.

2.5.3 rodiklis. Tinkamai saugomi įrašai, susiję su darbuotojų* mokymais.

2.6 kriterijus. Organizacija*, dalyvaujant jos darbuotojams*, yra parengusi dokumentą, skirtą nusiskundimų nagrinėjimui ir sąžiningos kompensacijos* išmokėjimui darbuotojams*, kurie patyrė traumą ar žalą, susirgo profesine liga* ar patyrė turto nuostolių dėl darbinės veiklos organizacijoje*.

2.6.1 rodiklis. Parengta, dalyvaujant darbuotojams*, ginčų* sprendimo tvarka. *Netaikomas mažiems MTV.*

2.6.2 rodiklis. Darbuotojų* nusiskundimai registruojami ir sprendžiami ginčų* sprendimo tvarka.

2.6.3 rodiklis. Nuolat kaupiama aktuali informacija apie:

- 1) veiksmus, kurių buvo imtasi nagrinėjant nusiskundimus ar ginčus*, įskaitant tuos, kurie kilo dėl sąžiningos kompensacijos*; ir
- 2) likusius neišspręstus ginčus*, nurodant priežastis, dėl kurių jie nėra išspręsti, ir pasiūlymus, kaip juos galima būtų išspręsti.

2.6.4 rodiklis. Sąžininga kompensacija* suteikiama darbuotojams*, kurie patyrė traumų, žalą, susirgo profesine liga* ar patyrė turto nuostolių dėl darbinės veiklos.

3 PRINCIPAS. VIETOS ŽMONIŲ (ČIABUVIŲ)* TEISĖS

Organizacija* apibrėžia ir nustato* vietos žmonių (čiabuvių)* teises* ir paprotines teises* į žemes, teritorijas* ir išteklius, kuriems daro poveikį tvarkymo veiklos (P3 P&C V4).

3.1-3.6 kriterijai. Lietuvai netaikomi nei vienas kriterijus ir jų rodikliai, kadangi lietuviai yra vietinė tauta savo žemėje, šalies teritorijoje esančios tautinės mažumos neatitinka vietos žmonių („čiabuvių“) JTO apibrėžimo.

4 PRINCIPAS. SANTYKIAI SU BENDRUOMENĖMIS

Organizacija* įneša savo indėlį palaikant ar didinant vietos bendruomenių* socialinę ir ekonominę gerovę (P4 P&C V4).

4.1 kriterijus. Organizacija* nustato vietos bendruomenes*, kurios gyvena miškų tvarkymo vienetė* ir kurioms poveikį daro tvarkymo veiklos. Organizacija*, dalyvaujant* vietos bendruomenėms*, nustato jų teises gauti ir naudoti miško* išteklius ir ekosistemines paslaugas*, paprotines teises* ir teises* bei pareigas miškų tvarkymo vienetė*.

4.1.1 rodiklis. Nustatytos vietos bendruomenės*, kurios gyvena miškų tvarkymo vienetė* ir kurios yra pareiškusios organizacijai*, jog turi interesų dėl miškų tvarkymo vienetė* vykdomų ir jas galinčių paveikti tvarkymo veiklų.

4.1.2 rodiklis. Įtraukus* pagal 4.1.1 rodiklį nustatytas vietos bendruomenes*, dokumentuotos ir (arba) pažymėtos žemėlapiuose:

1) teisės aktuose įtvirtintos miško* išteklių ir ekosisteminių paslaugų* naudojimo teisės* ir paprotinės teisės*; ir

2) įrodymai, patvirtinantys šias teises ir pareigas. *Netaikomas mažiems MTV.*

4.2 kriterijus. Organizacija* pripažįsta ir palaiko* vietos bendruomenių* teises* ir paprotines teises* prižiūrėti miškų tvarkymo vieneto* veiklą tiek, kiek tai būtina saugant jų teises, išteklius, žemes ir teritorijas* (C2.2 P&C V4).

4.2.1 rodiklis. Vietos bendruomenės*, nustatytos pagal 4.1.1 rodiklį, yra informuotos, kada, kur ir kaip jos gali pakomentuoti ir prašyti pakeisti tvarkymo veiklas tiek, kiek tai būtina teisės aktuose įtvirtintoms jų teisėms apsaugoti.

4.2.2 rodiklis. Organizacija* nepažeidžia pagal 4.1.1 rodiklį nustatytų vietos bendruomenių*, teisės aktuose įtvirtintų teisių* ir paprotinių teisių* prižiūrėti tvarkymo veiklas.

4.2.3 rodiklis. Turint įrodymų, kad buvo pažeistos pagal 4.1.1 rodiklį nustatytų vietos bendruomenių* teisės aktuose įtvirtintos teisės* ir paprotinės teisės*, susijusios su tvarkymo veiklomis, pažeidimas pašalinamas įtraukiant*, jei reikia, vietos bendruomenes* ir (arba) vadovaujantis ginčų sprendimo tvarkomis, apibrėžtomis 1.6 ar 4.6 kriterijuose* 1.6 ar 4.6.

4.2.4 rodiklis. Vietos bendruomenės*, nustatytos pagal 4.1.1 rodiklį, turi galimybę susipažinti su išteklių aplinkos, socialine ir ekonomine nauda, dar prieš prasidedant tvarkymo veiklai, kuri turi įtakos teisės aktuose įtvirtintoms jų teisėms. *Netaikomas mažiems MTV.*

4.3 kriterijus 4.3. Organizacija* sudaro tinkamas* sąlygas įdarbinti ir parengti vietos bendruomenių*, rangovų ir tiekėjų atstovus bei teikia jiems kitas paslaugas, proporcingas tvarkymo veiklų apimčiai* ir intensyvumui* (C4.1 P&C V4).

4.3.1 rodiklis. Vietos bendruomenių*, nustatytų pagal 4.1.1 rodiklį, rangovai ir tiekėjai turi tinkamas* galimybes:

- 1) įsidarbinti,
- 2) dalyvauti mokymuose, ir
- 3) gauti kitas paslaugas.

4.4 kriterijus. Organizacija*, dalyvaujant vietos bendruomenėms*, vykdo papildomas veiklas, kurios prisideda prie bendruomenių socialinės ir ekonominės aplinkos plėtos, proporcingai tvarkymo veiklų apimčiai*, intensyvumui* ir socialiniam-ekonominam poveikiui (C4.4 P&C V4).

4.4.1 rodiklis. Įgyvendinami ir (arba) remiami projektai ir papildomos veiklos, kurios prisideda prie vietos bendruomenėms teikiamos socialinės ir ekonominės naudos ir yra proporcingos tvarkymo veiklų socialiniam-ekonominiam poveikiui. *Netaikomas mažiems MTV.*

4.5 kriterijus. Organizacija*, dalyvaujant vietos bendruomenėms*, imasi veiksmų nustatyti, išvengti ir sušvelninti reikšmingą* neigiamą tvarkymo veiklų socialinį, aplinkosauginį ir ekonominį poveikį atitinkamoms vietos bendruomenėms. Tokie veiksmai yra proporcingi šių veiklų apimčiai, intensyvumui, rizikai* ir neigiamam poveikiui (C4.4 P&C V4).

4.5.1 rodiklis. Įtraukiant* vietos bendruomenes*, nustatytas pagal 4.1.1 rodiklį, įgyvendinamos priemonės, skirtos nustatyti, išvengti ir sušvelninti reikšmingą* neigiamą tvarkymo veiklų socialinį, aplinkosauginį ir ekonominį poveikį. Tokie veiksmai yra proporcingi šių veiklų apimčiai, intensyvumui, rizikai* ir neigiamam poveikiui.

4.6 kriterijus. Organizacija*, dalyvaujant* vietos bendruomenėms*, yra parengusi skundų nagrinėjimo ir sąžiningos kompensacijos* išmokėjimo vietos bendruomenėms* ir asmenims dėl organizacijos* atliekamų tvarkymo veiklų poveikio dokumentus (C4.5 P&C V4).

<p>4.6.1 rodiklis. Įtraukus* vietos bendruomenes*, nustatytas pagal 4.1.1 rodiklį, parengta viešai prieinama* ginčų* sprendimo tvarka. <i>Netaikomas mažiems MTV.</i></p>
<p>4.6.2 rodiklis. Nusiskundimai, susiję su tvarkymo veiklų poveikiu, yra registruojami ir sprendžiami ginčų* sprendimo tvarka.</p>
<p>4.6.3 rodiklis. Nuolat kaupiama informacija apie:</p> <ol style="list-style-type: none">1) veiksmus, kurių buvo imtasi nagrinėjant nusiskundimus ar ginčus*, įskaitant tuos, kurie kilo dėl sąžiningos kompensacijos* vietos bendruomenėms*, nustatytoms pagal 4.1.1 rodiklį, ir asmenims; ir2) likusius neišspręstus ginčus*, nurodant priežastis, dėl kurių jie nėra išspręsti, ir pasiūlymus, kaip juos galima būtų išspręsti.
<p>4.6.4 rodiklis. Veikla sustabdoma ginčo* vietoje tais atvejais, kai ginčas*:</p> <ol style="list-style-type: none">1) turi esminę reikšmę*; arba2) ilgai tęsiasi*; arba3) apima reikšmingą* interesų kiekį.
<p>4.7 kriterijus. Organizacija*, dalyvaujant vietos bendruomenėms*, nustato ypatingas kultūrinę, ekologinę, ekonominę, religinę ar dvasinę reikšmę turinčias teritorijas, į kurias vietos bendruomenės* turi teisės aktuose įtvirtintas teises* arba paprotines teises*. Šias teritorijas pripažįstama organizacija*, dėl jų valdymo ir (arba) apsaugos* yra susitarta įtraukus* vietos bendruomenes*.</p>
<p>4.7.1 rodiklis. Įtraukus pagal 4.1.1 rodiklį nustatytas vietos bendruomenes, nustatytos ypatingos kultūrinės, ekologinės, ekonominės, religinės ar dvasinės reikšmės teritorijos, į kurias šios bendruomenės* turi teisės aktuose įtvirtintas teises* arba paprotines teises* ir kurias pripažįsta Organizacija*.</p>
<p>4.7.2 rodiklis. Nustačius naujas ypatingos kultūrinės, ekologinės, ekonominės, religinės ar dvasinės reikšmės teritorijas, tvarkymo veiklos jose nedelsiant nutraukiamos, kol su vietos bendruomenėmis*, nustatytomis pagal 4.1.1 rodiklį, nebus susitarta dėl šių teritorijų apsaugos, kaip tai yra nurodyta teisės aktuose*.</p>

5 PRINCIPAS. NAUDA IŠ MIŠKO*

Organizacija* veiksmingai valdo daugialypius miškų tvarkymo vieneto* produktus ir paslaugas, siekdama palaikyti ar padidinti ilgalaikį* ekonominį gyvybingumą* ir socialinę bei aplinkosauginę naudą (P5 P&C V4).

5.1 kriterijus. Organizacija* nustato, tiekia arba sudaro galimybę tiekti įvairius produktus ir (arba) paslaugas, pagrįstas išteklių ir ekosisteminių paslaugų* įvairove miškų tvarkymo vienetė*, siekdama sustiprinti ir pajvairinti vietos ekonomiką, proporcingai tvarkymo veiklų apimčiai* ir intensyvumui* (C5.2 ir 5.4 P&C V4).

5.1.1 rodiklis. Nustatyta išteklių ir ekosisteminių paslaugų* įvairovė, galinti sustiprinti ir vietos ekonomiką.

5.1.2 rodiklis. Siekiant sustiprinti ir pajvairinti vietos ekonomiką, nustatytos naudos ir produktai, atitinkantys tvarkymo tikslus*, kuriuos gamina ir naudoja organizacija*, ir (arba) sudaromos galimybės kitiems juos gaminti ir naudoti.

5.1.3 rodiklis. Naudodama FSC reklaminius teiginius dėl ekosisteminių paslaugų* palaikymo ir (arba) gerinimo, organizacija* vadovaujasi ekosisteminių paslaugų* sertifikavimą reglamentuojančiais FSC dokumentais.

5.2 kriterijus. Organizacija* įprastai naudoja Miškų tvarkymo vienetė* pagamintus produktus ir paslaugas, laikantis tvaraus naudojimo principų (C5.6 P&C V4).

5.2.1 rodiklis. Miško kirtimų norma* pagrįsta aktualios informacijos* analize apie miškų augimą bei miškų* inventorizaciją.

5.2.2 rodiklis. Nustatyta didžiausia leistina metinė miško kirtimų norma*, kuri neviršija tvaraus naudojimo lygio. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

5.2.3 rodiklis. Faktinės metinės miško kirtimų apimtys registruojamos ir per nustatytą laikotarpį neviršija leistinos miško kirtimų normos*, kaip tai nustatyta 5.2.2 rodiklyje. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

5.2.4 rodiklis. Organizacija* tvariai naudoja nemedieninius miško produktus (grybus, uogas, miško bitynus ir pan.) ir ekosistemines paslaugas* komerciniais tikslais.

5.2.5. rodiklis. Pribręstančių ir brandžių medynų plotų sumos ir bendro medynų ploto santykis yra nemažesnis kaip 20 % arba yra parengta ilgalaikė strategija šiam rodikliui pasiekti. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

5.3 kriterijus. Teigiamas ir neigiamas organizacijos* tvarkymo veiklų poveikis suinteresuotosioms šalims* įtrauktas į veiklos planavimo dokumentus* (C5.1 P&C V4).

5.3.1 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentuose* nustatytos ir nurodytos lėšos, skirtos išvengti, sušvelninti arba kompensuoti neigiamą tvarkymo veiklų socialinį ir aplinkosauginį poveikį. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

5.3.2 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentuose* nurodytos priemonės, užtikrinančios teigiamą tvarkymo veiklų socialinį ir aplinkosauginį poveikį. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

5.4 kriterijus. Organizacija* naudojami vietos subjektų teikiamomis medienos perdirbimo ir kitomis paslaugomis bei vietos pridėtinę vertę kuriančiais produktais, kurie atitinka organizacijos* reikalavimus, jeigu tokie taikomi, proporcingai veiklos apimčiai, intensyvumui ir rizikai* (C5.2 P&C V4).

5.4.1 rodiklis. Organizacija* naudojami vietos subjektų teikiamomis medienos perdirbimo ir kitomis paslaugomis bei vietos pridėtinę vertę kuriančiais produktais.

5.5 kriterijus. Organizacija* planuoja ir naudoja ilgalaikiam* ekonominiam gyvybingumui* skirtas lėšas, proporcingai veiklos mastui, intensyvumui ir rizikai*, siekdama (C5.1 P&C V4).

5.5.1 rodiklis. Numatoma pakankamai lėšų veiklos planavimo dokumentų* įgyvendinimui, siekiant užtikrinti šio standarto reikalavimų vykdymą ir ilgalaikį* ekonominį gyvybingumą*. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

5.5.2 rodiklis. Planavimo dokumentai įgyvendinami naudojant lėšas, skirtas užtikrinti šio standarto reikalavimų vykdymą ir ilgalaikį* ekonominį gyvybingumą*. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6 PRINCIPAS. APLINKOS VERTYBĖS* IR POVEIKIS

Organizacija* palaiko, saugo* ir (arba) atkuria* ekosistemines paslaugas* ir aplinkos vertybes* miškų tvarkymo vienetė* ir užkerta kelią neigiamam poveikiu aplinkai arba jį švelnina (P6 P&C V4).

6.1 kriterijus. Organizacija* miškų tvarkymo vienetė* ir teritorijose už jo ribų vertina aplinkos vertybes*, kurias gali paveikti tvarkymo veiklos. Toks vertinimas atliekamas taip detalai ir dažnai, kad būtų proporcingas tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*, ir yra pakankamas, kad būtų galima nuspręsti dėl reikiamų apsaugos* priemonių taikymo ir atpažinti bei stebėti* galimą neigiamą šių veiklų poveikį.

6.1.1 rodiklis. Siekiant nustatyti aplinkos vertybes* miškų tvarkymo vienetė* ar teritorijose už jo ribų esant tvarkymo veiklų poveikio rizikai, naudojama aktuali prieinama informacija*.

6.1.2 rodiklis. Aplinkos vertybės* vertinamos išsamiai ir reguliariai, kad:

- 1) tvarkymo veiklų poveikį nustatytioms aplinkos vertybėms* būtų galima įvertinti pagal 6.2 kriterijų* ;
- 2) riziką* aplinkos vertybėms* būtų galima įvertinti pagal 6.2 kriterijų*;
- 3) reikiamas apsaugos* priemonės būtų galima nustatyti pagal 6.3 kriterijų*;
- 4) aplinkos būklės pokyčių poveikio stebėseną* būtų galima vykdyti pagal 8 principą*.

6.2 kriterijus. Prieš pradėdama vykdyti veiklą konkrečioje teritorijoje, organizacija* nustato ir įvertina planuojamos tvarkymo veiklos poveikio mastą, intensyvumą ir riziką* nustatytioms aplinkos vertybėms* (C6.1 P&C V4).

6.2.1 rodiklis. Įgyvendinant infrastruktūros* įrengimo ir rekonstrukcijos projektus, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkos vertybėms*, atliekamas įtakos aplinkai vertinimas*, nustatant galimą dabartinę ir būsimą tvarkymo veiklų poveikį aplinkos vertybėms*, nuo medyno iki kraštovaizdžio lygio.
Netaikomas mažiems MTV.

6.2.2 rodiklis. Įtakos aplinkai vertinimas*, atliekamas įgyvendinant infrastruktūros* įrengimo ir rekonstrukcijos projektus, galintiems turėti reikšmingą įtaką aplinkos vertybėms*, nustato ir įvertina tvarkymo veiklų įtaką dar prieš prasidedant šioms veikloms konkrečiame plote.

6.3 kriterijus. Organizacija* nustato ir įgyvendina veiksmingas priemones, skirtas išvengti neigiamo tvarkymo veiklų poveikio aplinkos vertybėms*. Atsiradęs neigiamas poveikis

švelninamas, o aplinkos vertybės* atkuriamos, proporcingai šio poveikio mastui, intensyvumui ir rizikai* (C6.1 P&C V4).

6.3.1 rodiklis. Tvarkymo veiklos planuojamos ir įgyvendinamos, vengiant neigiamo poveikio aplinkos vertybėms* ir jas saugant.

6.3.2 rodiklis. Atsiradus neigiamam poveikiui aplinkos vertybėms*, imamasi priemonių išvengti tolesnės žalos, atsiradęs neigiamas poveikis švelninamas ir (arba), jei įmanoma, atkuriamos* pažeistos aplinkos vertybės*.

6.4 kriterijus. Organizacija* saugo retas* ir nykstančias rūšis* bei jų buveines* miškų tvarkymo vienetė*, naudodama apsaugos zonas*, saugomas teritorijas*, gamtines jungtis* ir (arba), prireikus, kitas tiesiogines jų išlikimą ir gyvybingumą palaikančias priemones. Šios priemonės proporcingos tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai* bei retų* ir nykstančių rūšių* apsaugos* būklei ir jų ekologiniams poreikiams. Nustatydamas priemones miškų tvarkymo vienetė*, organizacija* atsižvelgia į retų* ir nykstančių rūšių* geografinį paplitimą ir ekologinius poreikius už miškų tvarkymo vieneto* ribų (C6.2 P&C V4).

6.4.1 rodiklis. Nustatant retas* ir nykstančias rūšis* bei jų buveines*, įskaitant CITES rūšis (jei taikoma) ir tas rūšis, kurios išvardytos nacionaliniuose, regioniniuose ir vietiniuose retų* ir nykstančių rūšių* sąrašuose ir kurios (galimai) yra miškų tvarkymo vienetė* ir besiribojančiose plotuose, naudojamas aktualia prieinama informacija*.

6.4.2 rodiklis. Nustatomas galimas tvarkymo veiklų poveikis retoms* ir nykstančioms rūšims*, jų apsaugos* būklei ir buveinėms*, prireikus tvarkymo veiklos keičiamos, siekiant išvengti neigiamo poveikio.

6.4.3 rodiklis. Retos* ir nykstančios rūšys* bei jų buveinės* saugomos naudojant apsaugos zonas*, saugomas teritorijas*, gamtines jungtis* ir kitas tiesiogines jų išlikimą ir gyvybingumą palaikančias priemones.

6.4.4 rodiklis. Siekiama užkirsti kelią retų* ir nykstančių rūšių* medžioklei, žvejybai, gaudymui spąstais ir rinkimui.

6.5 kriterijus. Organizacija* nustato ir saugo vietovei būdingų ekosistemų* reprezentatyvius plotus* ir (arba) atkuria* juos į kuo natūralesnę būklę*. Tais atvejais, kai reprezentatyvių plotų* nėra arba jų nepakanka, organizacija* atkuria* kuo natūralesnę miškų tvarkymo vieneto* dalies būklę*. Reprezentatyvių plotų*, įskaitant plantaciniuose miškuose, dydis ir priemonės jų apsaugai ar atkūrimui yra proporcingi apsaugos* būklei ir ekosistemų* vertybėms kraštovaizdžio* lygmeniu, taip pat tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai* (C6.4 ir 10.5 P&C V4 ir Motion 2014#7).

6.5.1 rodiklis. Nustatant vietovei būdingas ekosistemas*, kurios egzistuoja arba egzistuoti natūralioje būklėje* miškų tvarkymo vienete*, naudojamosi aktualia prieinama informacija*.

6.5.2 rodiklis. Saugomi esami vietovei būdingų ekosistemų* reprezentatyvūs plotai*.

6.5.3 rodiklis. Jei reprezentatyvių plotų* nėra arba jie netinkamai reprezentuoja vietovei būdingas ekosistemas* ar yra kitaip nepakankami, atkuriamą kuo natūralesnę* miškų tvarkymo vieneto* dalies būklę*.

6.5.4 rodiklis. Reprezentatyvūs plotai* sąlyginai proporcingi miškų tvarkymo vienete* esamų medynų rūšinei sudėčiai ir augimo sąlygoms. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.5.5 rodiklis. Reprezentatyvūs plotai* kartu su kitais saugomų teritorijų tinklo* komponentais sudaro ne mažiau kaip 10 % miškų tvarkymo vieneto* ploto. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.5.6 rodiklis. Reprezentatyvūs plotai* kartu su kitais saugomų teritorijų tinklo* komponentais sudaro ne mažiau kaip 5 % miškų tvarkymo vieneto* ploto. *Netaikomas dideliems MTV.*

6.5.7 rodiklis. 6.5.5 ir 6.5.6 rodikliuose apibrėžtose teritorijose gali būti vykdomos tik gamtotvarkos priemonės*, skirtos palaikyti arba pagerinti aplinkos vertybių* būklę miškų tvarkymo vienete*. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.5.8 rodiklis. 6.5.5 ir 6.5.6 nurodyti reprezentatyvūs plotai* atrenkami žemiau nurodyta prioritetine tvarka:

- kartinės miško buveinės (įskaitant potencialias);
- botaniniai gamtos paveldo objektai, esantys Saugomų teritorijų kadastre;
- prioritetinės Europos Bendrijos svarbos natūralios miško buveinės;
- Europos Bendrijos svarbos natūralios miškų buveinės;
- Europos Bendrijos svarbos natūralios kitos buveinės;

- saugomų paukščių rūšių lizdinės teritorijos;
- saugomų rūšių radavietės;
- gaisravietės, kurių neprivaloma atkurti;
- rezervatų ir draustinių miškai;
- miškai, kurie dėl geografinių priežasčių nebuvo naudojami (girovų, ežerų salų ir pan. miškai);
- kiti gamtinę vertę turintys miško plotai.

6.5.9 rodiklis. 6.5.5 ir 6.5.6 rodikliuose apibrėžtose teritorijose kilus masinio ligų ir kenkėjų išplitimo grėsmei ir stichinių nelaimių atveju miško kirtimai galimi, jeigu sprendimą dėl kirtimų tikslingumo priima komisija, sudaryta miško savininko arba valdytojo iniciatyva ir dalyvaujant aplinkosaugos organizacijų atstovams ar ekspertams ir miško sanitarinės apsaugos specialistams.

6.6 kriterijus. Organizacija* veiksmingai palaiko natūraliai aptinkamų vietinių rūšių* ir genotipų* tęstinį egzistavimą ir neleidžia nykti biologinei įvairovei*, ypač tvarkant buveines* miškų tvarkymo vienetė* (C6.2 ir C6.3 P&C V4).

6.6.1 rodiklis. Jeigu dėl tvarkymo veiklų praeityje buvo sunaikintos tam tikros augalų bendrijos ar buveinių savybės*, vykdomos tvarkymo veiklos tokioms buveinėms* atkurti. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.6.2 rodiklis. Vykdamas tvarkymo veiklas palaikomos, gerinamos ar atkuriamos* buveinių savybės*, susijusios su vietovei būdingomis ekosistemomis*, siekiant palaikyti natūraliai aptinkamų vietinių rūšių* įvairovę ir genetinę įvairovę. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.7 kriterijus. Organizacija* saugo* arba atkuria* natūralius vandens telkinius*, pakrančių zonas* ir jų gamtines jungtis*. Organizacija* užkerta kelią/neleidžia atsirasti neigiamam poveikiui vandens kokybei ir kiekiui, arba jį švelnina (C6.5 ir 10.2 P&C V4).

6.7.1 rodiklis. Įgyvendinamos apsaugos* priemonės, skirtos apsaugoti natūralius vandens telkinius*, pakrančių zonas* ir jų gamtines jungtis*, įskaitant vandens kiekį ir kokybę.

6.7.2 rodiklis. Organizacija* įgyvendina atkūrimo priemones, jeigu ji po 1994 m. lapkričio mėn. pažeidė natūralius vandens telkinius*, pakrančių zonas* ir jų gamtines jungtis*.

6.7.3 rodiklis. Jeigu dėl ankstesnių miško valdytojų ar trečiųjų šalių veiklos ilgą laiką blogėja natūralių vandens telkinių* vandens telkinių vandens ar vandens telkinių ir vandens kokybė ir mažėja vandens kiekis, imamasi priemonių užkirsti kelią tolesniam blogėjimui arba sušvelninti daromą poveikį.

6.7.4 rodiklis. Rekonstruojant sausinimo sistemas, magistraliniuose kanaluose, iš kurių vanduo išteka į natūralius vandens telkinius*, įrengiami nusodintuvai.

6.8 kriterijus. Organizacija* tvarko kraštovaizdį* miškų tvarkymo vienetė*, kad palaikytų ir (arba) atkurtų* rūšių, plotų, amžiaus, erdvinės struktūros ir miško atkūrimo būdų įvairovę, būdingą kraštovaizdžio vertybėms* tame regione, ir didintų aplinkos ir ekonomikos atsparumą* (C10.2 ir 10.3 P&C V4).

6.8.1 rodiklis. Atsižvelgiant į miškų tvarkymo vieneto* ir šalia jo esančio miško struktūrą, vykdomos tvarkymo veiklos žymiai nemažina kraštovaizdžiui būdingos* rūšių, plotų, amžiaus, erdvinės struktūros* ir miško atkūrimo būdų įvairovės. *Netaikomas dideliems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.8.2 rodiklis. Stengiamasi palaikyti vietinių rūšių* kietųjų lapuočių medynų dalį. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.8.3 rodiklis. Saugomi drevėti medžiai, medžiai su uoksais ir stambiais lizdais. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.8.4 rodiklis. Plynųjų miško kirtimų metu greta natūralių vandens telkinių* paliekamos apsauginės juostos užtikrinti miško ekosistemų ir mikroklimato stabilumą. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

6.9 kriterijus. Organizacija* neverčia natūralių miškų* į plantacinius miškus*, taip pat neverčia natūralių miškų* arba iš natūralių miškų tiesiogiai paverstų plantacinių miškų į ne miško* žemę, išskyrus atvejus, kai tai:

- a) vyksta labai nedidelėje * miškų tvarkymo vieneto* dalyje,
- b) duos aiškia, didelę, papildomą, saugią ir ilgalaikę apsauginę* naudą miškų tvarkymo vienetė*,
- c) nepažeidžia ir nesukelia grėsmės ypatingoms vertybėms*, vietovėms ar ištekliams, reikalingiems palaikyti ar gerinti tas ypatingas vertybes* (C6.10 P&C V4 ir Motion 2014#7).

6.9.1 rodiklis. Natūralūs miškai* neverčiami į plantacinius miškus*, natūralūs miškai* neverčiami į ne miško* žemę, iš natūralių miškų tiesiogiai paversti plantaciniai miškai* neverčiami į ne miško* žemę, išskyrus atvejus, kai tai: 1) vyksta labai nedidelėje* miškų tvarkymo vieneto* dalyje, 2) duos aiškia, didelę, papildomą, saugią ir ilgalaikę naudą miškų tvarkymo vienetė*, 3) nepažeidžia ir nesukelia grėsmės ypatingoms vertybėms*, vietovėms ar ištekliams, reikalingiems palaikyti ar gerinti tas ypatingas vertybes*.

7 PRINCIPAS. VEIKLOS PLANAVIMAS*

Organizacija* turi parengusi veiklos planavimo dokumentus*, kurie atitinka jos politiką ir tikslus* bei yra proporcingi tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*. Veiklos planavimo dokumentai* įgyvendinami ir atnaujinami remiantis stebėsenos* informacija, siekiant skatinti pritaikytą valdymą*. Atitinkami planavimo ir procedūrų dokumentai yra pakankami, kad jais būtų galima vadovautis darbuotojams, informuoti paveiktąsias šalis* ir suinteresuotąsias šalis* bei pagrįsti tvarkymo sprendimus (P7 P&CV4).

7.1 kriterijus. Organizacija*, proporcingai tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*, nustato politikos nuostatas (vizijas ir vertybes) ir tikslus*, kurie aplinkosauginiu požiūriu priimtini, socialiai atsakingi ir ekonomiškai gyvybingi. Šių politikos nuostatų ir tikslų* santraukos pateiktos veiklos planavimo dokumentuose* ir paviešintos (C7.1a P&C V4).

7.1.1 rodiklis. Parengtos politikos nuostatos (vizija ir vertybės), kurios padeda laikytis šio standarto reikalavimų.

7.1.2 rodiklis. Politikos nuostatų ir tvarkymo tikslų* santraukos pateiktos veiklos planavimo dokumentuose* ir paviešintos. *Netaikomas mažiems MTV.*

7.2 kriterijus. Organizacija* miškų tvarkymo vienetė* turi ir įgyvendina veiklos planavimo dokumentus*, kurie atitinka politikos ir tvarkymo tikslus*, nustatytus pagal 7.1 kriterijų*. Veiklos planavimo dokumentuose* aprašyti miškų tvarkymo vienetė* esantys gamtos ištekliai ir paaiškinta, kaip veiklos planavimo dokumentai* atitinka FSC sertifikavimo reikalavimus. Veiklos planavimo dokumentai* apima miškų* tvarkymo ir socialinio valdymo planavimą, proporcingą planuojamų tvarkymo veiklų apimčiai*, intensyvumui* ir rizikai* (C7.1 P&C V4).

7.2.1 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentuose* nurodyti tvarkymo veiksmai ir priemonės tvarkymo tikslams* pasiekti.

7.2.2 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentuose* pateiktos E priede išvardintos dalys, šie dokumentai yra įgyvendinami. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

7.3 kriterijus. Veiklos planavimo dokumentuose* nurodyti išmatuojami rodikliai*, kuriais gali būti vertinama kiekvieno nustatyto tikslo pasiekimo pažanga.

7.3.1 rodiklis. Kiekvieno tvarkymo tikslo* pasiekimo pažangai stebėti nustatyti išmatuojami rodikliai* ir jų stebėsenos* dažnumas. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

7.4 kriterijus. Organizacija* atnaujina ir patikslina veiklos planavimo ir procedūrinius dokumentus, kad juose pateiktų stebėsenos* ir vertinimo rezultatus, suinteresuotųjų šalių* įtraukimo* rezultatus, naują mokslinę ir techninę informaciją, taip pat reaguoja į kintančias gamtinės aplinkos, socialines ir ekonomines sąlygas (C7.2 P&C V4).

7.4.1 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentai* reguliariai peržiūrimi ir atnaujinami, įtraukiant:

- 1) stebėsenos* rezultatus, įskaitant sertifikavimo auditų rezultatus;
- 2) suinteresuotų šalių* įtraukimo* rezultatus;
- 3) naujausią mokslinę ir techninę informaciją; ir
- 4) kintančias gamtinės aplinkos, socialines ar ekonomines sąlygas. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

7.5 kriterijus. Veiklos planavimo dokumentų* santrauka yra viešai prieinama* ir nemokama. Veiklos planavimo dokumentų* dalys, išskyrus konfidencialią informaciją*, kurios svarbios paveiktosioms šalims*, yra pateikiamos pagal pareikalavimą, padengus prašomos medžiagos gamybos kaštus (C7.4 P&C V4).

7.5.1 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentų* santrauka, kuri parengta suprantamai, įskaitant žemėlapius ir neįtraukiant konfidencialios informacijos*, yra viešai prieinama* ir nemokama. *Netaikomas mažiems MTV. Netaikomas plantaciniams miškams.*

7.5.2 rodiklis. Veiklos planavimo dokumentų* dalys, išskyrus konfidencialią informaciją*, kurios svarbios paveiktosioms šalims*, yra pateikiamos šalims paprašius ir padengus prašomos medžiagos gamybos kaštus.

7.6 kriterijus. Organizacija*, proporcingai tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*, skaidriai ir aktyviai įtraukia* paveiktąsias šalis* į veiklos planavimo ir stebėsenos* procesus, taip pat ir suinteresuotąsias šalis*, šioms pareiškus tokį pageidavimą (C4.4 P&C V4).

7.6.1 rodiklis. Paveiktosios šalys* yra įtraukiamos*:

- 1) sprendžiant ginčus* (*netaikoma mažiems MTV*, 1.6 kriterijus*, 2.6 kriterijus*, 4.6 kriterijus*);

2) nustatant teises* (*netaikoma mažiems MTV*, 4.1 kriterijus*), vietoves (4.7 kriterijus*) ir įtakas (4.5 kriterijus*);

3) nustatant vietos bendruomenių* socialinės ir ekonominės plėtros veiklas (*netaikoma mažiems MTV*, 4.4 kriterijus*); ir

4) atliekant ypatingų vertybių* vertinimą, tvarkymą ir stebėseną (9.1 kriterijus*, 9.2 kriterijus* , 9.4 kriterijus*).

7.6.2 rodiklis. Įtraukiant* šalis*:

1) nustatomi atstovai ir kontaktiniai asmenys (įskaitant vietos institucijas ir organizacijas);

2) nustatomi bendravimo būdai, leidžiantys keistis informacija;

3) užtikrinama, kad visi susitikimai, aptariami klausimai ir pasiekti susitarimai būtų protokoluojami;

4) užtikrinama, kad apie priimtus sprendimus būtų supažindintos visos įtrauktos* šalys. *Netaikomas mažiems MTV.*

7.6.3 rodiklis. Paprašius*, jos įtraukiamos* į tvarkymo veiklą, turinčių įtakos jų interesams, stebėseną* ir planavimą.

8 PRINCIPAS. STEBĖSENA IR ĮVERTINIMAS

Organizacija* parodo, kad pažanga siekiant tvarkymo tikslų*, tvarkymo veiklų poveikis ir miškų tvarkymo vieneto* būklė yra stebima* ir įvertinama proporcingai tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*, kad būtų užtikrintas adaptuotas * (P8 P&C V4).

8.1 kriterijus. Organizacija* vykdo veiklos planavimo dokumentų* įgyvendinimo stebėseną*, apimančią jos politiką ir tvarkymo tikslus*, pažangą planuojamose veiklose ir išmatuojamų rodiklių* pasiekimus.

8.1.1 rodiklis. Parengtos rašytinės procedūros, kurios įgyvendinamos stebint* veiklos planavimo dokumentų* vykdymą, įskaitant politiką, tvarkymo tikslus* ir išmatuojamų rodiklių* pasiekimus. *Netaikoma mažiems MTV.*

8.2 kriterijus. Organizacija* stebi* ir įvertina miškų tvarkymo vienetė* vykdytų veiklų aplinkosauginį ir socialinį poveikį bei gamtinės aplinkos būklės pokyčius (C8.2 P&C V4).

8.2.1 rodiklis. Tvarkymo veiklų socialinis ir aplinkosauginis poveikis stebimas* pagal E priedo rekomendacijas, atsižvelgiant į tvarkymo veiklų apimtį* ir intensyvumą*.

8.2.2 rodiklis. Aplinkos būklės pokyčiai stebimi*, atsižvelgiant į tvarkymo veiklų apimtį* ir intensyvumą*.

8.3 kriterijus. Organizacija* analizuoja stebėsenos* ir įvertinimo rezultatus, kuriais papildo savo planavimo procesą (C8.4 P&C V4).

8.3.1 rodiklis. Adaptuotas tvarkymas* įgyvendinamas taip, kad stebėsenos* rezultatai būtų naudojami reguliariai atnaujinant planavimo procesus ir vykdant veiklos planavimo dokumentus*.

8.3.2 rodiklis. Jei stebėsenos* rezultatai rodo neatitiktį FSC standartui, peržiūrimi tvarkymo tikslai*, išmatuojami rodikliai* ir (arba) tvarkymo veiklos.

8.4 kriterijus. Organizacijos* stebėsenos* rezultatų santrauka, išskyrus konfidencialią informaciją*, yra viešai prieinama* ir nemokama (C8.5 P&C V4).

8.4.1 rodiklis. Stebėsenos* rezultatų santrauka, įskaitant žemėlapius ir neįtraukiant konfidencialios informacijos*, yra viešai prieinama* ir nemokama. *Netaikomas mažiems MTV.*

8.5 kriterijus. Organizacija* yra įdiegusi sistemą, proporcingą prognozuojamam kiekvienų metų FSC sertifikuotos produkcijos kiekiui ir tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai* bei leidžiančią atsekti miškų tvarkymo vieneto* produkcijos apimtį ir kilmę (C8.3 P&C V4).

8.5.1 rodiklis. Įdiegta gamybos grandies sistema, leidžianti atsekti visus produktus, kurie parduodami su FSC sertifikatu. Sertifikavimo organizacijai paprašius, pateikiami duomenys apie FSC sandorius* ir medienos mėginius pluošto patikrai*.

8.5.2 rodiklis. Informacija apie visus parduotus produktus dokumentuojama, įskaitant:

- 1) bendrinius pavadinimus;
- 2) produkto pavadinimą arba aprašymą;
- 3) produkto kiekį;
- 4) informaciją, leidžiančią atsekti produkciją iki kirtavietės;
- 5) miško kirtimo datą;
- 6) gamybos datą ir kiekį, jeigu vyksta pirminis medienos perdirbimas miške;
- 7) informaciją, ar produkcija buvo parduota kaip FSC sertifikuota ar nesertifikuota.

Rodiklis 8.5.3. Sąskaitos faktūros ar panašūs dokumentai, kuriuose pateikta informacija apie visus parduotus FSC sertifikuotus produktus, saugomi mažiausiai penkerius metus. Juose nurodyta tokia informacija:

- 1) pirkėjo pavadinimas ir adresas;
- 2) pardavimo data;
- 3) bendrinis produkto pavadinimas;
- 4) produkto aprašymas;
- 5) produkto kiekis;
- 6) sertifikato kodas;
- 7) žyma „FSC 100%“, identifikuojanti FSC sertifikuotus produktus.

9 PRINCIPAS. YPATINGOS VERTYBĖS*

Organizacija* palaiko ir (arba) gerina ypatingas vertybes* miškų tvarkymo vienetė*, taikydama atsargumo principą* (P9 P&C V4).

9.1 kriterijus. Organizacija*, įtraukdama* paveiktąsias šalis*, suinteresuotąsias šalis*, taip pat naudodama kitas priemones ir šaltinius, nustato ir dokumentuoja esamas ypatingas vertybes* ir jų būklę miškų tvarkymo vienetė*, proporcingai tvarkymo veiklų poveikio mastui, intensyvumui ir rizikai*, ir šių vertybių egzistavimo tikimybę:

YV1 - rūšių įvairovė

YV2 - kraštovaizdžio* ekosistemos* ir mozaikos

YV3 - ekosistemos* ir buveinės*

YV4 - kritinės* ekosisteminės paslaugos*

YV5 - bendruomenių poreikiai

YV6 - kultūros vertybės

9.1.1 rodiklis. Atlikta pirminė inventORIZACIJA naudojant aktualią prieinamą informaciją* ir nurodant: ypatingų vertybių* vietą ir būklę pagal 1-6 kategorijas, kaip apibrėžta 9.1 kriterijuje*; ypatingų vertybių teritorijas* (F priedas) ir jų būklę.

9.1.2 rodiklis. Pirminės inventORIZACIJOS metu (F priedas) įvertinti įtrauktų* paveiktųjų šalių*, suinteresuotųjų šalių* ir teisių turėtojų* pasiūlymai dėl ypatingų vertybių* išsaugojimo*.

9.2 kriterijus. Įtraukdama* paveiktąsias šalis*, suinteresuotąsias šalis* ir ekspertus, organizacija* numato veiksmingas priemones, kuriomis palaikomos ir (arba) gerinamos nustatytos ypatingos vertybės (C9.2 P&C V4).

9.2.1 rodiklis. Nustatytos grėsmės ypatingoms vertybėms*, naudojant aktualią prieinamą informaciją* (F priedas).

9.2.2 rodiklis. Priemonės, skirtos palaikyti ir (arba) gerinti nustatytas ypatingas vertybes* ir palaikyti susijusias ypatingų vertybių teritorijas* (F priedas), numatytos dar prieš įgyvendinant galimai žalingas tvarkymo veiklas.

<p>9.2.3 rodiklis. Rengiant priemones, skirtas palaikyti ir (arba) pagerinti nustatytas ypatingas vertybes*, įtraukiami teisių turėtojai*, paveiktosios šalys*, suinteresuotosios šalys* ir ekspertai.</p>
<p>9.2.4 rodiklis. Parengtos veiksmingos priemonės, skirtos išsaugoti palaikyti ir/arba pagerinti ypatingas vertybes*.</p>
<p>9.3 kriterijus. Organizacija* įgyvendina priemones ir veiksmus, skirtus palaikyti ir (arba) pagerinti nustatytas ypatingas vertybes*. Šios priemonės ir veiksmai įgyvendinami taikant atsargumo principą* ir yra proporcingi tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai* (C9.3 P&C V4).</p>
<p>9.3.1 rodiklis. Ypatingos vertybės* ir ypatingų vertybių teritorijos* yra palaikomos ir (arba) gerinamos įgyvendinant numatytas priemones (F priedas).</p>
<p>9.3.2 rodiklis. Tvarkymo veiklos vykdomos nežalojant ypatingų vertybių* ir vengiant tokios žalos rizikos.</p>
<p>9.3.3 rodiklis. Veiklos, žalojančios ypatingas vertybes*, nedelsiant nutraukiamos, ir imamasi veiksmų joms atkurti* ir apsaugoti*.</p>
<p>9.4 kriterijus. Organizacija* reguliariai vykdo stebėseną*, siekdama įvertinti ypatingų vertybių* būklės pasikeitimus, ir pritaiko priemones, numatytas užtikrinti jų veiksmingą apsaugą*. Stebėseną* yra proporcinga tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*, ją vykdamat įtraukiamos* paveiktosios šalys*, suinteresuotosios šalys* ir ekspertai (C9.4 P&C V4).</p>
<p>9.4.1 rodiklis. Reguliarios stebėsenos* programa (E priedas) vertina:</p> <ol style="list-style-type: none">1) numatytų priemonių įgyvendinimą;2) ypatingų vertybių* būklę, įskaitant ypatingų vertybių teritorijas*;3) ypatingų vertybių* apsaugos* priemonių veiksmingumą.
<p>9.4.2 rodiklis. Rengiant stebėsenos* programą, įtraukiami* teisių turėtojai*, paveiktųjų šalių* ir suinteresuotųjų šalių* atstovai bei ekspertai.</p>
<p>9.4.3 rodiklis. Stebėsenos* programa yra pakankamos apimties, išsamumo ir dažnumo, siekiant nustatyti ypatingų vertybių* būklės pokyčius lyginant su kiekvienos ypatingos vertybės* pirminės inventorizacijos duomenimis.</p>

9.4.4 rodiklis. Numatytos priemonės taikomos tada, kai stebėsenos* rezultatai arba bet kuri kita nauja informacija rodo, kad šios priemonės yra nepakankamos, siekiant užtikrinti ypatingų vertybių* palaikymą ir (arba) gerinimą.

10 PRINCIPAS. TVARKYMO VEIKLŲ VYKDYMAS

Tvarkymo veiklos, kurias vykdo organizacija* miškų tvarkymo vienetė*, yra parinktos ir įgyvendinamos vadovaujantis bendraja organizacijos* ekonomine, aplinkosaugos ir socialine politika ir tikslais* bei laikantis nustatytų principų* ir kriterijų*.

10.1 kriterijus. Organizacija*, vadovaudamasi veiklos planavimo dokumentais*, po miško kirtimų atkuria, dirbtiniu ar natūraliu būdu, miško priešskirtiminę* arba kuo natūralesnę būklę*.

10.1.1 rodiklis. Miškas atkuriamas*:

- 1) saugant aplinkos vertybes*;
- 2) atsižvelgiant į augaviečių sąlygas ar natūralių miškų* sudėtį ir struktūrą. *Netaikomas plantaciniams miškams.*

10.1.2 rodiklis. Miškas atkuriamas* taip, kad:

- 1) iškirtus plantacinį mišką* būtų atkurta analogiška augalija arba natūralus miškas*; arba
- 2) iškirtus natūralų mišką* ar rekonstruojant medyną, būtų atkurtos vietovei būdingos ekosistemos* sąlygos.

10.1.3 rodiklis. Paviršinis vanduo nuleidžiamas tik tose vietose, kuriose kitu atveju nebūtų įmanoma atkurti miško.

10.2 kriterijus. Organizacija* atkuria mišką rūšimis, kurios ekologiškai gerai prisitaiko prie vietos sąlygų ir atitinka tvarkymo tikslus*. Miškui atkurti organizacija* naudoja vietines rūšis* ir genotipus*, nebent yra aiškus ir įtikinantis pateisinimas naudoti kitas rūšis ir genotipus.

10.2.1 rodiklis. Miško atkūrimui parinktos rūšys* ekologiškai gerai prisitaiko prie vietos sąlygų, yra vietinės kilmės, nebent yra aiškus ir įtikinantis pagrindimas, kodėl naudojami nevietiniai genotipai* arba nevietinės rūšys*.

10.2.2 rodiklis. Miško atkūrimui parinktos rūšys tinka įgyvendinti atkūrimo ir tvarkymo tikslus*.

10.3 kriterijus. Organizacija* naudoja svetimžemes rūšis* tik tuomet, kai žinios ir (arba) praktika patvirtina, kad galima kontroliuoti bet kokį jų invazinį poveikį ir taikyti veiksmingas poveikio mažinimo priemones (C6.9 ir C10.8 P&C V4).

10.3.1 rodiklis. Svetimžemės rūšys* naudojamos tik tuomet, kai praktika ir (arba) mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad galima kontroliuoti jų invazinį poveikį.
10.3.2 rodiklis. Svetimžemės rūšys* naudojamos tik tuomet, kai yra veiksmingos priemonės, skirtos kontroliuoti jų plitimą už joms naudojamos teritorijos ribų.
10.3.3 rodiklis. Kontroliuojamas invazinių rūšių* išplitimas, atsiradęs dėl organizacijos* veiklos.
10.3.4 rodiklis. Kontroliuojamas svetimžemių rūšių* poveikis, atsiradęs ne dėl organizacijos* veiklos. Prireikus, tvarkymo veiklos vykdomos bendradarbiaujant su kompetentingomis institucijomis.
10.4 kriterijus. Organizacija* nenaudoja genetiškai modifikuotų organizmų* miškų tvarkymo vienetė* (C6.8 P&C V4).
10.4.1 rodiklis. Nenaudojami genetiškai modifikuoti organizmai*.
10.5 kriterijus. Organizacija* taiko miškininkystės praktikas, kurios yra ekologiškai tinkamos augalijai, rūšims, vietovėms ir atitinka tvarkymo tikslus*.
10.5.1 rodiklis. Įdiegtos miškininkystės praktikos yra ekologiškai tinkamos augalijai, rūšims, vietovėms ir atitinka tvarkymo tikslus*.
10.6 kriterijus. Organizacija* mažina trąšų* kiekį arba apskritai jų nenaudoja. Naudodama trąšas, organizacija* pagrindžia, kad verta jas naudoti. Organizacija* nežaloja aplinkos vertybių*, švelnina joms daromą žalą ir (arba) jas atkuria, įskaitant dirvožemius (C10.7 P&C V4 ir Motion 2014 # 7).
10.6.1 rodiklis. Trąšos* naudojamos minimaliai arba apskritai nenaudojamos.
10.6.2 rodiklis. Trąšas* leidžiama naudoti leidžiama tik plantaciniuose miškuose*, išekspluatuotuose karjeruose ir medelynuose.
10.6.3 rodiklis. Naudojamų trąšų* rūšys, normos, dažnumas ir taikymo vietos yra dokumentuojamos.
10.6.4 rodiklis. Naudojant trąšas*, saugomos aplinkos vertybės*, taip pat įgyvendinamos priemonės galimai žalai išvengti.

<p>10.6.5 rodiklis. Žala, padaryta aplinkos vertybėms* dėl trąšų* naudojimo, yra švelninama arba šios aplinkos vertybės* atkuriamos.</p>
<p>10.7 kriterijus. Organizacija* naudoja integruotas kenkėjų kontrolės ir miškininkystės* sistemas, kuriose vengiama naudoti cheminius pesticidus*. Organizacija* nenaudoja cheminių pesticidų*, kuriuos draudžia FSC Pesticidų politika. Tais atvejais, kai pesticidai* naudojami, organizacija* nežaloja aplinkos vertybių* ir žmonių sveikatos, švelnina atsiradusią žalą joms ir (arba) jas atkuria (C6.6 ir C10.7 P&C V4).</p>
<p>10.7.1 rodiklis. Cheminiai pesticidai naudojami minimaliai arba apskritai nenaudojami.</p>
<p>10.7.2 rodiklis. Cheminiai pesticidai*, kurie draudžiami pagal FSC Pesticidų politiką, miškų tvarkymo vienetė* nenaudojami ir nelaikomi išskyrus atvejus, kai FSC išduoda atitinkamą leidimą.</p>
<p>10.7.3 rodiklis. Dokumentuose nurodomi šie cheminių pesticidų* naudojimo duomenys: prekinis pavadinimas, veikioji medžiaga, kiekis, naudojimo laikotarpis, vieta ir paskirtis.</p>
<p>10.7.4 rodiklis. Cheminiai pesticidai* naudojami laikantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) dokumente „Sauga naudojant chemines medžiagas darbe“ nurodytų reikalavimų jų transportavimui, sandėliavimui, naudojimui ir avarijų šalinimo procedūroms pesticidų* išsiliejimo išvalymo atvejais.</p>
<p>10.7.5 rodiklis. Tais atvejais, kai naudojami cheminiai pesticidai*:</p> <ol style="list-style-type: none">1) pasirenkamas toks pesticidas*, jo naudojimo būdas ir laikas, kuris būtų mažiausiai kenksmingas žmonėms ir aplinkai; ir2) remiamasi objektyviais įrodymais, kad pesticidas* yra vienintelis veiksmingas, praktiškas ir ekonomiškai būdas kontroliuoti nepageidaujamas rūšis.
<p>10.8 kriterijus. Organizacija* mažina, stebi* ir griežtai kontroliuoja biologinių kontrolės priemonių* naudojimą, pagrįstą tarptautiniu mastu pripažintais moksliniais įrodymais/duomenimis*. Naudojant biologines kontrolės priemones*, organizacija* nežaloja aplinkos vertybių*, švelnina atsiradusią žalą joms ir (arba) jas atkuria (C6.8 P&C V4).</p>
<p>10.8.1 rodiklis. Biologinės kontrolės priemonės* naudojamos minimaliai arba apskritai nenaudojamos.</p>
<p>10.8.2 rodiklis. Biologinių kontrolės priemonių* naudojimas pagrįstas tarptautiniu mastu pripažintais moksliniais įrodymais/duomenimis*.</p>

<p>10.8.3 rodiklis. Biologinių kontrolės priemonių* naudojimas yra dokumentuojamas, nurodant jų rūšis, kiekius, naudojimo laikotarpius, vietas ir paskirtis.</p>
<p>10.8.4 rodiklis. Naudojant biologines kontrolės priemones*, nežalojamos aplinkos vertybės*, atsiradusi žala joms švelninama ir (arba) jos atkuriamos.</p>
<p>10.9 kriterijus. Organizacija* nustato rizikas* ir įgyvendina priemones, proporcingas tvarkymo veiklų apimčiai, intensyvumui ir rizikai*, kurios mažina stichinių nelaimių* galimą neigiamą įtaką.</p>
<p>10.9.1 rodiklis. Tvarkymo veiklos vykdomos vengiant arba švelninant galimą stichinių nelaimių* neigiamą poveikį infrastruktūrai*, miško* ištekliams ir bendruomenėms.</p>
<p>10.9.2 rodiklis. Esant stichinių nelaimių* rizikai, tvarkymo veiklos yra keičiamos ir (arba) įgyvendinamos priemonės, kurios mažina šią riziką* ir poveikio mastą.</p>
<p>10.10 kriterijus. Organizacija* vykdo infrastruktūros plėtrą*, transporto veiklą ir miškininkystę* taip, kad būtų apsaugoti vandens ištekliai* ir dirvožemiai, netrikdomos ir nežalojamos retos* ir nykstančios rūšys*, buveinės*, ekosistemos* ir kraštovaizdžio vertybės*, atsiradusi žala joms švelninama ir (arba) jos atkuriamos (C6.5 P&C V4).</p>
<p>10.10.1 rodiklis. Infrastruktūra* kuriama, prižiūrima ir naudojama, o transporto veikla vykdoma siekiant apsaugoti aplinkos vertybes*, kaip tai nurodyta 6.1 kriterijuje*.</p>
<p>10.10.2 rodiklis. Miškininkystės* veikla vykdoma siekiant užtikrinti aplinkos vertybių* apsaugą, kaip tai nurodyta 6.1 kriterijuje*.</p>
<p>10.10.3 rodiklis. Vengiama žalos natūraliems vandens telkiniams*, dirvožemiui, retoms* ir nykstančioms rūšims*, buveinėms*, ekosistemoms* ir kraštovaizdžio vertybėms*, atsiradusi žala švelninama, padariniai atstatomi laiku*, tvarkymo veiklos keičiamos, siekiant išvengti tolimesnės žalos.</p>
<p>10.11 kriterijus. Organizacija*, vykdydama veiklas, susijusias su medienos ir nemedieninių miško produktų* ruoša, saugo aplinkos vertybes*, mažina atliekų kiekį, vengia žalos kitiems produktams ir paslaugoms (C5.3 ir C6.5 P&C V4).</p>
<p>10.11.1 rodiklis. Naudojamos tokios miško produktų* ruošos technologijos, kurios leidžia pasiekti optimalų rezultatą.</p>

<p>10.11.2 rodiklis. Biologiškai vertinga negyva mediena* saugoma natūralios būklės*, atsižvelgiant į darbų saugos reikalavimus ir saugumą šalia kelių bei rekreacinėse vietose. <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.3 rodiklis. Bendras paliekamas biologiškai vertingos negyvos medienos kiekis turėtų sudaryti bent 5 % iškertamo likvidinio tūrio. <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.4 rodiklis. Įrengiant valksmus biržėje, atsižvelgiama į vietines reljefo ir gamtines sąlygas bei medynų struktūrą.</p>
<p>10.11.5 rodiklis. Biržių ribos aiškiai pažymėtos arba aiškiai atskiriamos.</p>
<p>10.11.6 rodiklis. Pagrindinių miško kirtimų (plynųjų, atrankinių ir atvejinių) biržėse prieš pradėdant kirtimus atrenkama ir iki visiško suirimo paliekama ne mažiau kaip 10 vnt./ha biologinei įvairovei svarbių gyvų medžių (7 vnt./ha kietųjų lapuočių atveju). <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.7 rodiklis. Biologinei įvairovei svarbūs gyvi medžiai atrenkami iš vietinių rūšių* įvairovės, biologiniu požiūriu vertingiausių (dažniausiai vieni iš seniausių ir storiausių) ir vėjui atsparių medžių. Medžiams su mikrobuveinėmis (tame tarpe su drevėmis, uoksais ir stambiais lizdais) teikiamas prioritetas. <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.8 rodiklis. Biologinei įvairovei svarbūs gyvi medžiai plynųjų miško kirtimų biržėse išdėstomi taip, kad jie kuo ilgiau išliktų gyvi ir būtų naudingi retoms* ir nykstančioms rūšims*. <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.9 rodiklis. Kirtavietėse neraunami kelmai. <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.10 rodiklis. Didelio skersmens medžiai paprastai nekertami: P>80 cm, E, B, J, Bu, Kl, Vn - >70 cm, A₁ - >140 cm, U, M - >90 cm, Sk, Sb - >60 cm, Ob, Kr, Šm - >30 cm, Iv - >40, Gl - >80 cm. Šie medžiai gali būti įtraukiami į biologinei įvairovei svarbių gyvų medžių skaičių. <i>Netaikomas plantaciniams miškams.</i></p>
<p>10.11.11 rodiklis. Raštiškose instrukcijose organizacijos* ir rangovų darbuotojams* nurodyta aktuali techninė valksmų ir medienos ištraukimo koridorių specifikacija (išdėstymas, plotis, tankumas), medžių vertimo kryptys, apsaugos zonos* ir keliai, taip pat biologinės įvairovės ir negyvos medienos apsauga. Šių instrukcijų laikomasi vykdant darbus.</p>

10.11.12 rodiklis. Motorinių pjūklų ir technikos užpildymo vietose naudojamos tinkamos naftos produktų absorbavimo priemonės ar talpos, neleidžiančios nutekėti degalams ir alyvai.

10.11.13 rodiklis. Miškuose naudojama techniškai tvarkinga technika.

10.12 kriterijus. Organizacija* tvarko atliekas* aplinkosauginiu požiūriu tinkamu būdu (C6.7 P&C V4).

10.12.1 rodiklis. Atliekos* tvarkomos (renkamos, valomos, rūšiuojamos, transportuojamos, šalinamos ir kt.) aplinkosauginiu požiūriu tinkamu būdu, saugant aplinkos vertybes*, kaip tai nurodyta 6.1 kriterijuje*.

PRIEDAI

A priedas (1 principas)

Taikomų teisės aktų*, taisyklių, nacionaliniu lygiu ratifikuotų* tarptautinių sutarčių, konvencijų ir susitarimų sąrašas

1. Įstatymai
Lietuvos Respublikos Konstitucija
Darbo kodeksas
Miškų įstatymas
Aplinkos apsaugos įstatymas
Žemės įstatymas
Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas
Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas
Administracinių nusižengimų kodeksas
Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas
Teritorijų planavimo įstatymas
Saugomų teritorijų įstatymas
Laukinės gyvūnijos įstatymas
Saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas
Laukinės augalijos įstatymas
Fitosanitarijos įstatymas
Medžioklės įstatymas

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas
Žemės gelmių įstatymas
2. Vyriausybės nutarimai
Dėl Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo
Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo
Dėl Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatų patvirtinimo
Dėl Miško kirtimo apimties (pagrindinių kirtimų normos) tvirtinimo
Dėl Miškų priešgaisrinės apsaugos taisyklių patvirtinimo
Dėl Valstybinės reikšmės miškų plotų patvirtinimo
Dėl Miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis ir kompensavimo už miško žemės pavertimą kitomis naudmenomis tvarkos aprašo patvirtinimo
Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo
Dėl Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo
Dėl Metinės valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų 2019-2023 metų normos patvirtinimo
Dėl Nenukirsto valstybinio miško skyrimo ir pardavimo taisyklių patvirtinimo
Dėl Saugomų teritorijų tipinių apsaugos reglamentų patvirtinimo
Dėl Gamtinių ir kompleksinių draustinių nuostatų patvirtinimo
Dėl Valstybinių parkų nuostatų patvirtinimo
3. Ministrų ir kiti įsakymai
Dėl Miško įveisimo ne miško žemėje

Dėl Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų
Dėl Miško sėklinių medynų nuostatų
Dėl Miško dauginamosios medžiagos nuostatų patvirtinimo
Dėl Grybavimo Lietuvos miškuose taisyklių patvirtinimo
Dėl Leidimų naudoti grybų, laukinių uogų ir vaisių, vaistinių augalų (ar jų dalių), nendrių, medžių ir krūmų šakelių išteklius išdavimo tvarkos
Dėl Miško sanitarinės apsaugos taisyklių patvirtinimo
Dėl Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo
Dėl Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo
Dėl Apvaliosios medienos gabenimo tvarkos aprašo patvirtinimo
Dėl Miškų tvarkymo schemų ir Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklių patvirtinimo
Dėl Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro duomenų rinkimo, saugojimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo
Dėl Miško kirtimų taisyklių patvirtinimo
Dėl Pagrindinių ir tarpinių miško kirtimų apimčių valstybinių miškų valdytojams 2019-2023 metams tvirtinimo
Dėl 2019 metų pagrindinių ir tarpinių miško kirtimų normos valstybiniams miškų valdytojams patvirtinimo
Dėl Apvaliosios medienos klasifikavimo ir ženklavimo taisyklių patvirtinimo
Dėl Apvaliosios medienos bei nenukirto miško matavimo ir tūrio nustatymo taisyklių patvirtinimo
Dėl Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo

Dėl Biržių atrėžimo ir įvertinimo taisyklių
Dėl Miško kirtimo privačiose valdose, kurioms nėra sudarytas miškotvarkos projektas, tvarkos aprašo patvirtinimo
Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo
Dėl Kėlimo kranų naudojimo taisyklių patvirtinimo
Dėl Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsaugos priemonėmis nuostatų patvirtinimo
Dėl Miško darbų saugos taisyklių DT 1-96
Dėl Naudingųjų iškasenų, esančių žemės savininkų ar naudotojų žemės sklypuose, naudojimo savo ūkio reikmėms tvarkos aprašo patvirtinimo
4. Ratifikuoti aplinkos apsaugos susitarimai, konvencijos
JTO Bendroji klimato kaitos konvencija
ES Buveinių direktyva
ES Paukščių direktyva
Paryžiaus protokolas
JTO Biologinės įvairovės konvencija
JTO Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (Vašingtono konvencija)
JTO Konvencija dėl pelkių, turinčių tarptautinę reikšmę, ypač vandens ir pelkių paukščių apsaugai (Ramsaro konvencija)
ET Europos laukinės gamtos ir natūraliųjų biotopų apsaugos konvencija (Berno konvencija)
JTO Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija)

JTO Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija (Bonos konvencija)
ET Europos kraštovaizdžio konvencija
5. Ratifikuotos TDO konvencijos
Konvencija dėl aštuonių valandų darbo dienos ir 48 valandų darbo savaitės pramonės įmonėse nustatymo
Konvencija dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis į asociacijas ir vienytis
Konvencija dėl šalies ir užsienio piliečių lygių teisių atlyginant žalą, įvykus nelaimingiems atsitikimams
Konvencija Nr. 29 dėl priverstinio ar privalomojo darbo
Konvencija dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje
Konvencija Nr. 87 dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo
Konvencija Nr. 98 dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo
Konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą
Konvencija Nr. 105 dėl priverstinio darbo panaikinimo
Konvencija Nr. 111 dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje
Konvencija dėl vienam darbuotojui leistino maksimalaus krūvio pernešimo
Konvencija dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis
Konvencija dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje
Konvencija Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus
Konvencija dėl kolektyvinių derybų skatinimo
Konvencija dėl pareigų šeimai turinčių darbuotojų – vyrų ir moterų – lygių galimybių ir vienodo požiūrio į juos

Konvencija dėl (neįgaliųjų) profesinės reabilitacijos ir užimtumo
Konvencija dėl naktinio darbo
Konvencija dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu
Konvencija dėl motinystės apsaugos
TDO Praktinis saugos ir sveikatos vadovas atliekant miško darbus

B priedas (2 principas)

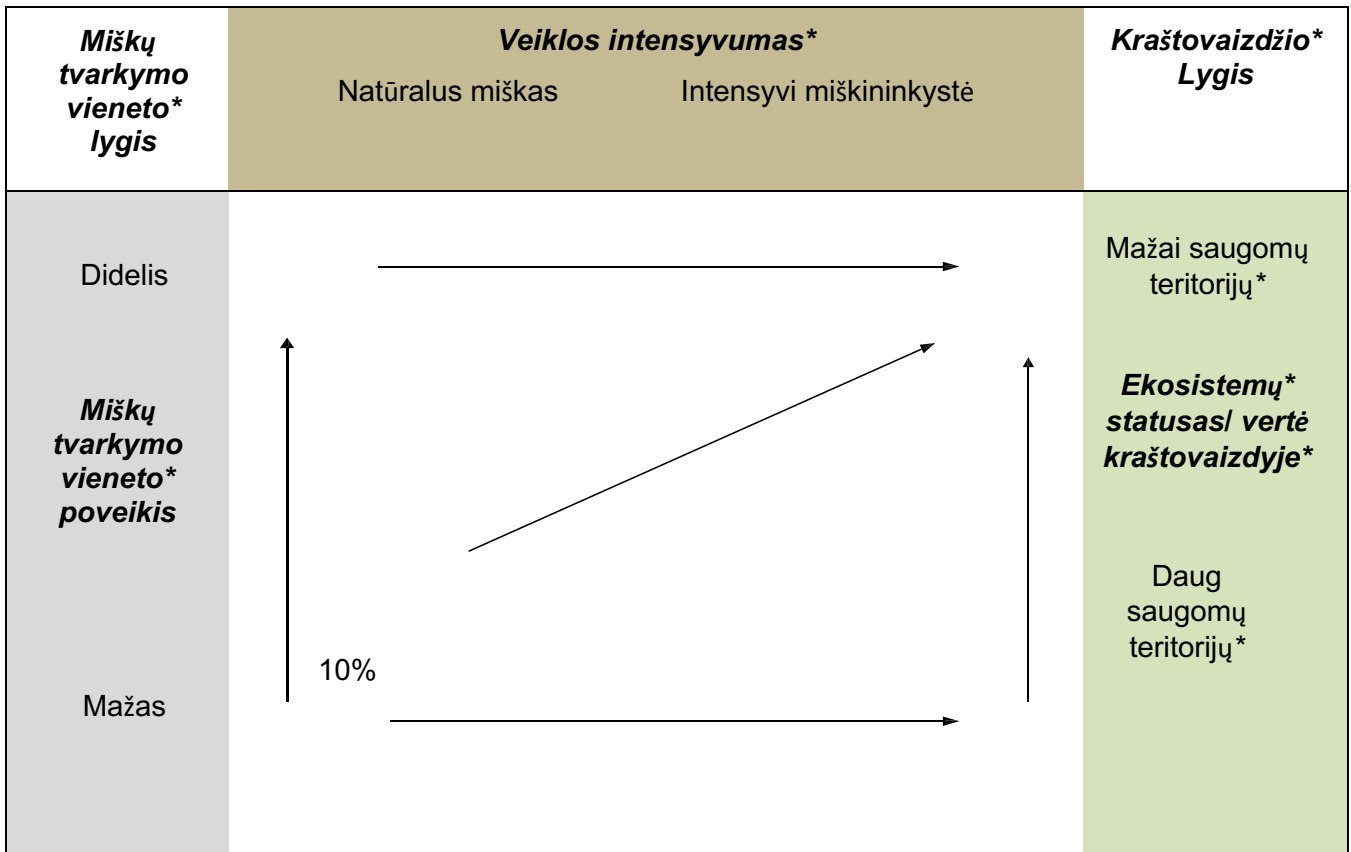
Darbuotojų* mokymo reikalavimai

Darbuotojai* turi*:

- 1) įgyvendinti miškų ūkio veiklą taip, kad ji atitiktų taikomus teisės* reikalavimus (1.5 kriterijus*);
- 2) suprasti pagrindinių aštuonių TDO Darbo konvencijų turinį, prasmę ir taikymą (2.1 kriterijus* 2.1);
- 3) atpažinti seksualinio priekabiavimo ir lyčių diskriminacijos atvejus (2.2 kriterijus*);
- 4) saugiai tvarkyti ir utilizuoti pavojingas medžiagas, siekiant užtikrinti, kad jų naudojimas nesukels pavojaus sveikatai (2.3 kriterijus*);
- 5) vykdyti savo pareigas ypač pavojingų darbų metu ar darbo vietose, kurioms tenka ypatinga atsakomybė (2.5 kriterijus*);
- 6) nustatyti aplinkybes, pagal kurias vietos bendruomenės* turi teises* ir paprotinės teises*, susijusias su valdymo veikla (4.2 kriterijus*);
- 7) atlikti socialinius, ekonominius, poveikio aplinkai vertinimus*, parengti atitinkamas poveikio mažinimo priemones (4.5 kriterijus*);
- 8) įgyvendinti veiklą, susijusią su ekosisteminių paslaugų* palaikymu ir (arba) plėtra (5.1 kriterijus*);
- 9) tvarkyti ir saugoti pesticidus* (10.7 kriterijus*);
- 10) įdiegti atliekų* tvarkymo ir surinkimo procedūras (10.12 kriterijus*).

C priedas (6 principas)

Apsaugos zonų ir saugomų teritorijų* tinklo koncepcinė schema

D priedas (7 principas)

Veiklos planavimo dalys

- 1) Vertinimo rezultatai. Turi būti įvertinti, be kita ko, šie aspektai:
 - a) miško išteklių ir aplinkos vertybės*, kaip nurodyta 6 ir 9 principuose;
 - b) socialiniai, ekonominiai ir kultūriniai išteklių ir jų būklė, kaip nurodyta 6, 2, 5 ir 9 principuose;
 - c) pagrindinės vietos socialinės ir aplinkosaugos rizikos, kaip nurodyta 6, 2, 5 ir 9 principuose; ir
 - d) ekosisteminių paslaugų*, išsaugojimas ir (arba) plėtra, kaip nurodyta 5.1 kriterijuje* 5.1.
- 2) Programos ir veikla, susijusi su:
 - a) darbuotojų* teisėmis, darbuotojų sauga ir sveikata bei lyčių lygybe*, kaip nurodyta 2 principu* 2;
 - b) suinteresuotųjų šalių dalyvavimu* ir ginčų sprendimais* bei nusiskundimais, kaip nurodyta 7 ir 9 principuose;
 - c) planuojama valdymo veikla ir terminais, miškininkystės sistemomis, miškų kirtimo būdais ir įranga, kaip nurodyta 10 principu*, ir medienos bei kitų gamtinių išteklių naudojimo apimtys pagrindimu, kaip nurodyta 5 principu*.
- 3) Apsaugos* ir (arba) atkūrimo* priemonės, taikomos:
 - a) retoms ir nykstančioms rūšims* ir buveinėms*;
 - b) vandens telkiniams* ir pakrančių zonoms*;
 - c) reprezentatyvios imties vietovėms*, kaip nurodyta 6 principu*, ir ypatingoms vertybėms*, kaip nurodyta 9 principu*.
- 4) Stebėsenos programa, kaip nurodyta 8 principu* ir E priede.

E priedas (8 principas)**Stebėsenos reikalavimai**

- 1) Nustatomas ir apibūdinamas valdymo veiklos poveikis aplinkai, įskaitant:
 - a) atsikūrimo rezultatus (10.1 kriterijus*);
 - b) ekologiškai tinkamų rūšių naudojimą atsikūrimui (10.2 kriterijus*);
 - c) invazinių rūšių plėtrą ar kitą nepageidaujamą poveikį, susijusį su bet kokiais svetimomis rūšimis* miško tvarkymo vienetu* ir už jo ribų (10.3 kriterijus*);
 - d) miškininkystės veiklos rezultatus (10.5 kriterijus*);
 - e) neigiamą pesticidų* naudojimo poveikį (10.7 kriterijus*);
 - f) neigiamą poveikį naudojant biologinės kontrolės priemones (10.8 kriterijus*);
 - g) natūralių pavojų* ir stichinių nelaimių poveikį (10.9 kriterijus*);
 - h) infrastruktūros plėtros, transporto ir miškų ūkio veiklos poveikį retoms ir nykstančioms rūšims*, buveinėms*, ekosistemoms*, kraštovaizdžio vertybėms*, vandenims ir dirvožemiams (10.10 kriterijus*);
 - i) aplinkai nekenkiančių atliekų* tvarkymą (10.12 kriterijus*).

- 2) Nustatomas ir apibūdinamas valdymo veiklos socialinis poveikis, įskaitant:
 - a) neteisėtos ar neleistinos veiklos įrodymus (1.4 kriterijus*);
 - b) ar laikomasi taikomų nacionalinių ir vietos teisės aktų*, ratifikuotų* tarptautinių konvencijų ir privalomų praktikos kodeksų (1.5 kriterijus*);
 - c) ginčų* ir skundų nagrinėjimą (1.6, 2.6 ir 4.6 kriterijai*);
 - d) programas ir veiklą, susijusią su darbuotojų teisėmis (2.1 kriterijus*);
 - e) lyčių lygybę* ir seksualinį priekabiavimą (2.2 kriterijus*);
 - f) programas ir veiklas, susijusias su profesine sveikata ir sauga (2.3 kriterijus*);
 - g) poveikį darbo užmokesčio mokėjimui (2.4 kriterijus*);
 - h) poveikį darbuotojų* mokymui (2.5 kriterijus*);
 - i) vietose, kur naudojami pesticidai* - poveikį darbuotojų* sveikatai (2.5 ir 10.7 kriterijai*);
 - j) poveikį vietos bendruomenių* teisėms* (4.1 kriterijus*) ir santykiams (4.2 kriterijus*);
 - k) poveikį vietoms, turinčioms ypatingą kultūrinę, ekologinę, ekonominę, religinę ar dvasinę reikšmę vietos bendruomenėms* (4.7 kriterijus*);
 - l) poveikį vietos ekonominei ir socialinei raidai (4.2, 4.3, 4.4 ir 4.5 kriterijai*);
 - m) poveikį įvairių produktų gamybai (5.1 kriterijus*);
 - n) poveikį ekosisteminių paslaugų* išsaugojimui ir (arba) tobulinimui (5.1 kriterijus*);

- o) poveikį tikrai, lyginant su projektuota, metinei kirtimo normai ir nemedieninių miško produktų pardavimams* (Kriterijus* 5.2);
 - p) poveikį vietos perdirbimo, paslaugų ir pridėtinės vertės gamybos naudojimui (5.4 kriterijus*);
 - q) poveikį ilgalaikiam* ekonominiam gyvybingumui* (5.5 kriterijus*); ir
 - r) ypatingų vertybių* vertes Nr. 5 ir 6 (9.1 kriterijuje*).
- 3) Stebėsenos* procedūros yra pakankamos, kad būtų galima nustatyti ir apibūdinti aplinkos pokyčius, įskaitant:
- a) ekosisteminių funkcijų išsaugojimą ir (arba) tobulinimą* (5.2 kriterijus*), kai Organizacija* pateikia FSC ženklų pažymėtą reklaminę medžiagą apie teikiamas arba gauna mokėjimus už ekosisteminių paslaugas*;
 - b) aplinkos vertybes* ir ekosistemines funkcijas*, įskaitant anglies sugėrimą ir kaupimą (6.1 kriterijus*);
 - c) retas ir nykstančias rūšis* bei ir veiksmus, kurių imamasi siekiant apsaugoti jas ir jų buveines* (6.4 kriterijus*);
 - d) reprezentatyvius plotus* bei veiksmus, kurių imamasi siekiant juos apsaugoti* ir (arba) atkurti* (6.5 kriterijus*);
 - e) natūraliai aptinkamas vietines rūšis* ir biologinę įvairovę* bei veiksmus, kurių imamasi siekiant juos apsaugoti* ir (arba) atkurti* (6.6 kriterijus*);
 - f) vandens telkinius*, vandenių kiekį ir kokybę bei veiksmus, kurių imamasi siekiant juos apsaugoti* ir (arba) atkurti* (6.7 kriterijus*);
 - g) kraštovaizdžio vertybes* ir jų išsaugojimo ir (arba) atkūrimo* veiksmų efektyvumą (6.8 kriterijus*);
 - h) natūralių miškų* pavertimą plantacijomis* arba į ne miško teritorijas* (6.9 kriterijus*);
 - i) plantacijų*, įkurtų vėliau nei 1994 m., būklę (6.10 kriterijus*); ir
 - j) ypatingų vertybių* vertės nuo 1 iki 4, nurodytos 9.1 kriterijuje* ir veiksmai, kurių imamasi joms išlaikyti ir gerinti.

F priedas (9 principas)

Ypatingos vertybės

YV1 - rūšių įvairovė

Saugomų, retų* ar nykstančių rūšių*, reikšmingų* pasauliniu, regioniniu ar nacionaliniu lygiu, koncentracijos (gyvūnų veisimosi vietos ar augalų ir grybų radavietės).

LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašas, ES Paukščių direktyvos I priedo rūšys, ES Buveinių direktyvos II priedo rūšys.

Geriausia turima informacija: SRIS duomenų bazė, Miškų kadastras, Lietuvos erdvinės informacijos portalas ir kita.

Suinteresuotosios ir susijusiosios šalys: Miško savininkai ir valdytojai, LR aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos, NVO, gamtos mokslų institucijos, ekspertai.

Geografinės vietos: Visa sertifikuojama teritorija.

Teritorijos žemėlapiai: Duomenų bazių žemėlapiai.

Grėsmės: Rūšių ir jų buveinių sunaikinimas, buveinių fragmentacija, oro, vandens ir dirvožemio tarša, per intensyvus buveinių naudojimas, miškų industrializacija (technikos naudojimas, kelių tiesimas ir pan.).

Pavyzdžiai: Juodojo gandro lizdas, lėlio kurkimo vieta, kurtinių tuokvietė, plačialapės klumpaitės augavietė, medis su niūriaspalviu auksavabaliu, krockinio minkštenio radimvietė.

YV2 - kraštovaizdžio* ekosistemos* ir mozaikos

Didelės kraštovaizdžio* ekosistemos* ir ekosistemų* mozaikos, reikšmingos pasauliniu, regioniniu ar nacionaliniu lygmeniu, kuriose gyvybingos daugumos natūraliai egzistuojančių rūšių populiacijos natūraliomis paplitimo sąlygomis.

Valstybiniai gamtiniai rezervatai, valstybiniai parkai, valstybiniai draustiniai, biosferos poligonai ir biosferos rezervatas.

Geriausia turima informacija: Saugomų teritorijų kadastro duomenys ir kita.

Suinteresuotosios ir susijusiosios šalys: Saugomų teritorijų gyventojai, miško savininkai ir valdytojai.

Geografinės vietos: Visa sertifikuojama teritorija.

Teritorijos žemėlapiai: Duomenų bazių žemėlapiai.

Grėsmės: Kraštovaizdžio keitimas.

Pavyzdžiai: Artimos natūraliai miško struktūros ir sudėties trikdymas.

YV3 - ekosistemas* ir buveinės*

Retos ar nykstančios ekosistemas*, buveinės* ar prieglobsčio vietos*.

EB svarbos natūralios buveinės (pagal ES Buveinių direktyvos I priedą), kartinės miško buveinės (įskaitant potencialias), botaniniai gamtos paveldo objektai, miško plotai, dėl kurių sudarytos apsaugos sutartys dėl ūkinės veiklos apribojimų.

Geriausia turima informacija: EB svarbos natūralių buveinių duomenų bazė (geoportal.lt), Miškų kadastro duomenys, LR aplinkos ministro įsakymas dėl gamtos paveldo objektų ir kita.

Suinteresuotosios ir susijusiosios šalys: Miško savininkai ir valdytojai.

Geografinės vietos: Visa sertifikuojama teritorija.

Teritorijos žemėlapiai: Duomenų bazių žemėlapiai.

Grėsmės: Blogėjanti ekosistemų*, buveinių* ar prieglobsčio vietų* būklė.

Pavyzdžiai: kartinė miško buveinė, EB svarbos buveinė 9010 Vakarų taiga, gamtos paveldo objektas (medis-gamtos paminklas).

YV4 - kritinės* ekosisteminės paslaugos*

Pagrindinės ekosisteminės paslaugos* kritinėse* situacijose, įskaitant vandens telkinių ir pažeidžiamų dirvožemių apsaugą* bei šlaitų erozijos kontrolę.

Geriausia turima informacija: Miškų kadastro duomenys, specialiosios paskirties miškų sąrašai ir kita.

Suinteresuotosios ir susijusiosios šalys: Gyventojai, miško savininkai ir valdytojai.

Geografinės vietos: Visa sertifikuojama teritorija.

Teritorijos žemėlapiai: Duomenų bazių žemėlapiai.

Grėsmės: Cheminių medžiagų naudojimas, kelių statyba.

Pavyzdžiai: Kauno marių šlaitų apsauginiai miškai, Jonavos azoto trąšų gamyklų apsauginiai miškai.

YV5 - bendruomenės poreikiai

Vietovės ir išteklių, būtini norint patenkinti pagrindinius bendruomenių* poreikius (pragyvenimo

šaltiniai, sveikata, mityba, vanduo ir t. t.) ir nustatyti įtraukus* vietos bendruomenių* atstovus.

Rekreaciniai, miestų miškai, miško parkai.

Geriausia turima informacija: Miškų kadastro duomenys ir kita.

Suinteresuotosios ir susijusiosios šalys: Bendruomenės, vietos veiklos grupės, miško savininkai ir valdytojai.

Geografinės vietos: Visa sertifikuojama teritorija.

Teritorijos žemėlapiai: Duomenų bazių žemėlapiai.

Grėsmės: Ūkinės veiklos vykdymas neinformuojant šalia gyvenančių.

Pavyzdžiai: Vingio parkas, Kulautuvos miestelio, pajūrio kopagūbrio apsauginiai miškai.

YV6 - kultūros vertybės

Vietovės, išteklių, buveinės* ir kraštovaizdžiai*, turintys visuotinę ar nacionalinę kultūrinę, archeologinę ar istorinę reikšmę ir (arba) ypatingą* kultūrinę, ekologinę, ekonominę ar religinę reikšmę vietos bendruomenėms* ir nustatyti įtraukus* vietos bendruomenių* atstovus.

Nekilnojamos kultūros vertybės, kultūros paveldo objektai.

Geriausia turima informacija: Nekilnojamų kultūros vertybių registro duomenys ir kita.

Suinteresuotosios ir susijusiosios šalys: Bendruomenės, vietos veiklos grupės, miško savininkai ir valdytojai.

Geografinės vietos: Visa sertifikuojama teritorija.

Teritorijos žemėlapiai: Duomenų bazių žemėlapiai.

Grėsmės: Objektų sunaikinimas.

Pavyzdžiai: Piliakalnis, pilkapynas, šventas šaltinis, sakralinė vieta, kapavietė, partizanų žeminė.

TERMINAI IR APIBRĖŽIMAI

Terminai ir apibrėžimai apima, kai tik įmanoma, tarptautiniu mastu pripažintas sąvokas. Tokiais šaltiniais gali būti Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO), Pasaulio išsaugojimo sąjunga (IUCN), Tarptautinė darbo organizacija (TDO) ar Biologinės įvairovės konvencija (1992), internetinių žodynų apibrėžimai, kaip yra nurodyta interneto svetainėse.

Tuo atveju, jeigu tarptautiniai rodikliai yra įvardinti FSC pripažintais terminais arba apibūdinti FSC vartojamais apibrėžimais, kurie nėra pateikti šiame standarte arba FSC norminiuose dokumentuose, remiamasi tokia sąvokų reikšme, kuri pateikta žodynuose "Shorter Oxford English Dictionary" arba "Concise Oxford Dictionary".

Toliau pateikiami terminai ir apibrėžimai, išdėstyti pagal lietuviškos abėcėlės eiliškumą.

Aplinkos vertybės - šie biofiziniai ir žmogaus aplinkos elementai:

- ekosisteminės funkcijos (įskaitant anglies sugėrimą ir kaupimą);
- biologinė įvairovė;
- vandens ištekliai;
- dirvožemis;
- atmosfera;
- kraštovaizdžio vertybės (įskaitant kultūrinės ir dvasinės vertybes).

Tikroji vertybė, priskiriama šiems elementams, priklauso nuo žmonių ir visuomenės įsitikinimų (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Apsaugos zonos ir saugomos teritorijos - tam tikros vietovės, kurios yra paskirtos ir valdomos visų pirma siekiant apsaugoti rūšis, buveines, ekosistemas, gamtines ar kitas tos teritorijos ypatybes dėl natūralių aplinkosauginių ar kultūrinių vertybių arba stebėsenos, vertinimo ar mokslinių tyrimų tikslais. „Principų ir kriterijų“ tikslu šie terminai vartojami kaip sinonimai, nenurodant, kad kuris nors iš jų reiškia aukštesnį apsaugos lygį. Terminas „saugoma teritorija“ netaikomas šioms teritorijoms, nes jis reiškia teisinį* arba oficialų statusą, nustatytą daugelio šalių teisės aktuose. "Principų ir kriterijų" kontekste šių vietovių valdymas turėtų apimti aktyvų išsaugojimą, o ne pasyvią apsaugą (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Atkurti/atkūrimas - šie žodžiai naudojami skirtingai pagal kontekstą ir kasdieninę kalbą. Kai kuriais atvejais "atkūrimas" reiškia atstatyti žalą, padarytą aplinkos vertybėms, atsirandančioms dėl valdymo veiklos ar kitų priežasčių. Kitais atvejais "atkūrimas" reiškia daugiau natūralių sąlygų sudarymą teritorijose, kurios labai pablogėjo arba buvo paverstos kitomis žemės naudmenomis. Principuose ir

Kriterijuose žodis "atkurti" nenaudojamas, kuomet reikia atstatyti konkretų ankstesnį, istorinį, prieš pramoninį ekosistemos būvį (šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Organizacija* nebūtinai privalo atstatyti tas aplinkos vertybes, kurias paveikė ne Organizacijos* valdomi veiksniai, pavyzdžiui, stichinės nelaimės, klimato kaita ar teisėtai leidžiami trečiųjų šalių veiksmai, pavyzdžiui, viešoji infrastruktūra, kasyba, medžioklė ar gyvenviečių plėtra. FSC-POL-20-003 apibūdina procesus, pagal kuriuos tokios teritorijos gali būti išbrauktos iš sertifikuotos teritorijos.

Organizacija* taip pat neprivalo atstatyti aplinkos vertybių, kurios galėjo egzistuoti tam tikru metu istorinėje ar anksčiau buvusioje praeityje arba kuomet ankstesni savininkai ar organizacijos padarė neigiamą poveikį. Tačiau yra tikimasi, kad Organizacija* imsis tinkamų priemonių, kad sumažintų, kontroliuotų ir užkirstų kelią aplinkos būklės blogėjimui, kuris yra tęsiamas miško tvarkymo vienetė* dėl tokio ankstesnio poveikio.

Atliekos - netinkamos naudoti arba nepageidaujamos medžiagos ar šalutiniai jų produktai, tokie kaip:

- pavojingos atliekos, įskaitant chemines atliekas ir baterijas;
- konteineriai;
- variklio ar kitos alyvos ir degalai;
- šiukšlės, įskaitant metalus, plastiką ir popierių; ir
- apleisti pastatai, mašinos ir įranga.

Atsargumo principas - reikalaujama, kad kai turima informacija rodo, kad valdymo veikla kelia didelę grėsmę ar negrįžtamą žalą aplinkai arba grėsmes žmonių gerovei, Organizacija* imasi aiškių ir veiksmingų priemonių, kad užkirstų kelią žalai ir išvengtų pavojaus gerovei, net jei mokslinė informacija yra neišsami arba neapibrėžta, o aplinkos vertybių pažeidžiamumas ir jautrumas yra neaiškūs (Šaltinis: 1992 m. Rio deklaracijos 15 principas ir 1998 m. sausio 23-25 d. Wingspread konferencijos pareiškimas).

Atsparumas - sistemos gebėjimas palaikyti pagrindines funkcijas ir procesus susidūrus su įtampomis ar spaudimu, atsparumu ar prisitaikymu prie pokyčių. Atsparumas gali būti taikomas tiek ekologinėms, tiek socialinėms sistemoms (Šaltinis: IUCN Pasaulinė saugomų teritorijų komisija (IUCN-WCPA), 2008 m.

Biogrupė - plyno kirtimo biržėje paliktas nekirstas miško plotas iki 0,05 ha, apimantis nepažeistą miško paklotę, pomiškį, traką, joje augančius medžius, negyvą medieną ir kitas biologiškai vertingas biržės mikrobuveines (tokias kaip pažemėjimai, pelkutės, skruzdėlynai, žvėrių urvai ir kt.).

Biologinė įvairovė - visų gyvųjų organizmų, įskaitant, *inter alia*, antžemines, jūros ir kitų vandenių ekosistemos ir ekologiniai kompleksai, kurių dalis jie yra; ši sąvoka jungia rūšių, tarprūšinę ir ekosistemų įvairovę (Šaltinis: 1992 m. Biologinės įvairovės konvencija, 2 straipsnis). Yra oficialus šios konvencijos

vertimas: visų gyvų organizmų, įskaitant, šalia kitų, antžemines, jūros ir kitų vandenų ekosistemas ir ekologinius kompleksus, kurių dalis jie yra; ši sąvoka jungia rūšių, tarprūšinę ir ekosistemų įvairovę.

Biologinės kontrolės priemonės - organizmai, naudojami pašalinti ar reguliuoti kitų organizmų populiaciją (Šaltinis: Remiantis FSC-STD-01-001 V4-0 ir Tarptautinės gamtos išsaugojimo sąjungos (IUCN) apibrėžimais, pateiktais IUCN tinklalapyje).

Biologiškai vertinga negyva mediena - tai įvairių puvimo stadijų negyva mediena (virtėliai, stuobriai, sausuoliai, kelmai), kurių minimalus skersmuo yra ne mažesnis kaip: virtėlių ir kelmų - 20 cm, sausuolių ir stuobrių – 15 cm. Kelmams laikomi natūraliai susidarę ar nupjauti medžiai iki 1 m aukščio. Sausuoliai ir stuobriai matuojami 1,3 m aukštyje (žemesni stuobriai – viršuje).

Buveinė - vieta ar gyvenamoji aplinka, kuriame gyvena organizmai ar populiacijos (Šaltinis: Biologinės įvairovės konvencija (BJK), 2 straipsnis).

Buveinių savybės - miškas* turi tokias savybes ir struktūras, įskaitant, bet neapsiribojant:

- senus medžius, kurių amžius pastebimai viršija vyraujančios medžių rūšies amžiaus vidurkį, turintys komercinę ir nekomercinę vertę,
- ypatingos ekologinės vertės medžius;
- vertikalų ir horizontalų sudėtingumą;
- stovinčius negyvus medžius;
- negyvą medieną;
- miško aikšteles, atsiradusias dėl natūralių trikdžių;
- perimvietes;
- nedidelės pelkes ir pelkutes;
- tvenkinius;
- veisimosi vietas;
- maitinimosi ir prieglaudos zonas, įskaitant veisimosi vietas;
- migracijos zonas;
- žiemos miego zonas.

Darbuotojai - visi samdomi asmenys, įskaitant viešojo sektoriaus darbuotojus ir savarankiškai dirbančius asmenis. Tai apima ir ne visą darbo laiką dirbančius, sezoninius darbuotojus, visų pareigybių ir kategorijų darbuotojus, įskaitant darbininkus, administracinius darbuotojus, vadovus, rangovų

darbuotojus, savarankiškai dirbančius rangovus ir subrangovus (Šaltinis: 1981 m. TDO Konvencija C155).

Derinimas - žr. Įtraukimas.

Didelis miškų tvarkymo vienetas (didelis MTV) - miškų tvarkymo vienetas, kuriame bent vienas kadastrinis sklypas, arba sklypų grupė, kuriai parengtas vienas miškotvarkos projektas, yra didesni nei 500 ha miško.

Ekonominis gyvybingumas - gebėjimas vystytis ir išgyventi kaip palyginti nepriklausomam socialiniam, ekonominiam ar politiniam vienetui. Ekonominis gyvybingumas yra panašus į pelningumą, tačiau nėra jo sinonimas (Šaltinis: remiantis Europos aplinkos agentūros interneto svetainėje pateiktu apibrėžimu).

Ekosistema - dinamiškas augalų, gyvūnų ir mikroorganizmų bendrijų bei jas supančios negyvos aplinkos kompleksas, sąveikaujantis kaip funkcinis vienetas (Šaltinis: 1992 m. Biologinės įvairovės konvencija (BĮK), 2 straipsnis).

Ekosisteminė funkcija - būdinga ekosisteminė charakteristika, susijusi su sąlygų ir procesų, kuriais ekosistema palaiko savo vientisumą, (pvz., pirminis produktyvumas, maisto grandinė, biogeocheminiai ciklai ir pan.). Ekosistemos funkcijos apima tokius procesus kaip skilimas, gamyba, maistinių medžiagų ciklas, maistinių medžiagų ir energijos srautai. FSC tikslams šis apibrėžimas apima ekologinius ir evoliucinius procesus, tokius kaip genų srautai ir trikdymo režimai, regeneravimo ciklai ir ekologinės plėtros (paveldėjimo) etapai. (Šaltinis: R. Hassan, R. Scholes ir N. Ash. 2005. "Ekosistemos ir žmonių gerovė: sintezė", "Island Press", Vašingtonas, DC ir RF Noss, 1990.

Ekosisteminės paslaugos - nauda, kurią žmonės gauna iš ekosistemų. Jos apima:

- aprūpinimo paslaugos, tokios kaip maistas, miško produktai ir vanduo;
 - valdymo paslaugos, tokios kaip potvynių, sausros, dykumėjimo, oro kokybės, klimato ir ligų;
 - pagalbines paslaugas, tokias kaip dirvožemio formavimas ir maistinių medžiagų apyvartos; ir
 - kultūrinės paslaugos ir vertybės, tokios kaip poilsio, dvasinės, religinės ir kitos nematerialios naudos.
- Detalus ekosistemininių paslaugų procedūrų aprašymas, pateiktas standarte FSC-PRO-30-006. (Šaltinis: R. Hassan, R. Scholes ir N. Ash. 2005. Ekosistemos ir žmonių gerovė: Sintežė. Tyrimų apie tūkstantmečio ekosistemų vertinimas).

Esminės reikšmės - kalbant apie Tarptautinius bendruosius rodiklius, esminės reikšmės/svarbos ginčas yra toks ginčas, kuris apima vieną ar daugiau šių aspektų:

- paveikia teisinės arba paprotinės vietos žmonių (čiabuvių) ar bendruomenių teises;

- neigiamas valdymo veiklos poveikis yra tokio masto, kad jo nebegalima pakeisti arba sumažinti;
- fizinį smurtą;
- turto naikinimą;
- karinės veiklos dalyvių;
- miško darbuotojų ir suinteresuotųjų šalių bauginimą.

Esminės rūšys - rūšys, kurių būtinumo reikalavimai apibrėžti savybėmis, kurios turi būti, jei kraštovaizdis atitinka ten egzistuojančių rūšių reikalavimus (Šaltinis: Lambeck, R., J. 1997. Esminės rūšys: daugiametis rūšių apsaugos zondas. Išsaugojimo biologija 11 (4): 849-856.).

Gamtinė jungtis - priemonė, parodanti, kaip tiesiogiai ar erdviškai sujungtas koridorius, tinklus ar matrica, tinklo ar matricos ryšio ar erdvinio vientisumo laipsnis. Kuo mažiau joje/jame spragų, tuo stipresnė jungtis, stipresnis gamtinis ryšys. Susijusi su struktūrinio ryšio koncepcija; funkcinis ar elgesio ryšys parodo, proceso, pavyzdžiui, gyvūno judėjimo per skirtingus kraštovaizdžio elementus, teritorinio ryšio laipsnį (migracijos koridorius). Vandens objektų jungtis yra susijusi su medžiagų ir organizmų prieinamumu ir transportavimu požeminiu ir paviršiniu vandeniu tarp visų rūšių vandens ekosistemų. (Šaltinis: Remiantis R. T.T. Forman, 1995. Žemės mozaika. Peizažų ir regionų ekologija. Cambridge University Press, 632pp).

Gamtotvarkos priemonės miškuose - miškotvarkos projektuose suprojektuotos specialios gamtinės aplinkos tvarkymo ir apsaugos priemonės, skirtos palankiai saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, bendrijų, buveinių ir ekosistemų apsaugos būklei, jų ilgalaikiam išlikimui ir plėtrai užtikrinti.

Genetiškai modifikuotas organizmas - organizmas, kuriame genetinė medžiaga buvo pakeista tokiu būdu, kai šis natūraliai nepasitaiko natūraliu dauginimosi būdu. (Šaltinis: Remiantis FSC-POL-30-602 FSC interpretacija apie genetiškai modifikuotus organizmus).

Genotipas - genetinė organizmo struktūra (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5- 0).

Gerbia - pripažįsta, palaiko ir remia (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Ginčas - kalbant apie Tarptautinius bendruosius rodiklius (IGI), tai bet kokio asmens ar organizacijos nepasitenkinimas, išreikštas įmonei kaip skundas dėl organizacijos valdymo veiklos ar atitikties "FSC principams ir kriterijams", tikintis sulaukti atsakymo (Šaltinis: FSC-PRO-01-005 V3-0).

Ilgalaikis - laiko tarpas, skirtas miško savininkui ar valdytojui įgyvendinti veiklas, numatytas veiklos plane, miško kirtimo intensyvumas ir įsipareigojimas nuolat dengti miško žemę mišku. Laiko tarpas skirsis, priklausomai nuo konteksto ir ekologinių sąlygų ir priklausys nuo to, kiek laiko tam tikrai ekosistemai reikia, norint atkurti natūralią jos struktūrą ir sudėtį po miško kirtimo darbų ar kitokių dirgiklių arba atstatyti brandžią ar pirminę būseną (Šaltinis: FSC-STD-01- 002 V1-0).

Ilgai trunkantis - ginčas, kuris tęsiasi daugiau nei dvigubai ilgiau, nei numatyta FSC sistemos tvarkaraščiuose (tai yra, daugiau nei 6 mėnesius nuo skundo gavimo, pagal FSC-STD-20-001).

Infrastruktūra - keliai, tiltai, tvėniniai, karjerai, užtvankos, pastatai ir kiti objektai, reikalingi įgyvendinti veiklos planą*.

Intelektinė nuosavybė - praktika, žinios, naujovės ir kiti proto kūriniai (Šaltinis: Biologinės įvairovės konvencija, 8 (j) str., ir Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. Kas yra intelektinė nuosavybė? WIPO leidinys Nr. 450 (E)).

Intensyvumas - valdymo veiklos jėgos, sunkumo, stiprumo ar kito įvykio, susijusio su veiklos poveikio pobūdžiu, matas (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Išsaugojimas/apsauga - šie žodžiai vartojami kaip sinonimai, kalbant apie ūkinę veiklą, kuria siekiama ilgai išlaikyti nustatytas aplinkosaugines ar kultūrinės vertybes. Ūkinė veikla gali būti skirtinga – nuo nulinės ar minimalios intervencijos iki įvairiausios intervencijos ir veiklos, skirtos išlaikyti šias vertybes arba suderinamos su vertybių išlaikymu (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Išteklių naudojimas - socialiniai susitarimai tarp asmenų ar grupių, įstatų pagrindu pripažįstant įprastą veiklos praktiką, susijusią su konkrečiu žemės sklypu ar su juo susijusių išteklių naudojimą, teises ir pareigas (pavieniai medžiai, augalų rūšys, vanduo, mineralai ir kt.) (Šaltinis: IUCN. Sąvokų apibrėžimai pateikiami IUCN tinklalapyje).

Įtaka/poveikis aplinkai - teigiama ir neigiama veiklos įtaka/poveikis suinteresuotosioms šalims, kurios nėra tiesiogiai susijusios su veikla, aplinka ar gamtos ištekliams ir neįtrauktos į standartines sąnaudų apskaitos sistemas (šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Itin svarbus - ypatingos svarbos arba „fundamentalumo“ sąvoka 9 principu arba kalbant apie YV siejasi su nepakeičiamumu ir atvejais, kai praradus arba pažeidus YV būtų padaryta didelė žala susijusioms šalims. Ekosisteminė paslauga* laikoma itin svarbia, jeigu nustojus ją teikti gali būti padarytas didelis neigiamas poveikis vietinių bendruomenių gerovei, sveikatai, išlikimui, aplinkai, YV ar svarbių infrastruktūros objektų (kaip antai keliai, užtvankos, pastatai ir t.t.) funkcionalumui arba kiti tokio poveikio pavojai. Šiuo atveju ypatingos svarbos sąvoka taip pat reiškia gamtos išteklių ir aplinkosauginių, socialinių bei ekonominių vertybių svarbą ir joms kylančią riziką.

Įtraukimas - procesas, kuriuo Organizacija* informuoja, konsultuoja ir (arba) numato suinteresuotų ir (arba) šalių įtraukimą ir dalyvavimą, užtikrinant, kad veikloje būtų tinkamai įvertinti suinteresuotųjų šalių susirūpinimai, norai, lūkesčiai, poreikiai, teisės ir galimybės (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Ypatingos vertybės: Bet kuri iš šių vertybių:

- **YV1 - rūšių įvairovė.** Saugomų, retų* ar nykstančių rūšių*, reikšmingų* pasauliniu, regioniniu ar

nacionaliniu lygiu, koncentracijos (gyvūnų veisimosi vietos ar augalų ir grybų radavietės). Tais atvejais, kai tobulinimas yra kaip tikslas*, yra nustatytos tokių rūšių buveinių* plėtros ir (arba) atkūrimo* priemonės;

- **YV2 - kraštovaizdžio* ekosistemos* ir mozaikos.** Didelės kraštovaizdžio* ekosistemos* ir ekosistemų* mozaikos, reikšmingos pasauliniu, regioniniu ar nacionaliniu lygmeniu, kuriose gyvybingos daugumos natūraliai egzistuojančių rūšių populiacijos natūraliomis paplitimo sąlygomis;
- **YV3 - ekosistemos* ir buveinės*.** Retos ar nykstančios ekosistemos*, buveinės* ar prieglobsčio vietos*;
- **YV4 - itin svarbios* ekosisteminės paslaugos*.** Pagrindinės ekosisteminės paslaugos* itin svarbiose* situacijose, įskaitant vandens telkinių ir pažeidžiamų dirvožemių apsaugą* bei šlaitų erozijos kontrolę;
- **YV5 - bendruomenės poreikiai.** Vietovės ir išteklių, būtini norint patenkinti pagrindinius bendruomenių* poreikius (pragyvenimo šaltiniai, sveikata, mityba, vanduo ir t. t.) ir nustatyti įtraukus* vietos bendruomenių* atstovus;
- **YV6 - kultūros vertybės.** Vietovės, išteklių, buveinės* ir kraštovaizdžiai*, turintys visuotinę ar nacionalinę kultūrinę, archeologinę ar istorinę reikšmę ir (arba) ypatingą* kultūrinę, ekologinę, ekonominę ar religinę reikšmę vietos bendruomenėms* ir nustatyti įtraukus* vietos bendruomenių* atstovus. (Šaltinis: remiantis FSC-STD-01-001 V5-0).

Ypatingų vertybių vietovės/teritorijos - zonos ir erdvės, kurios yra skirtos Ypatingų vertybių* palaikymui ir plėtimui.

Konfidenciali informacija - privatūs faktai, duomenys ir turinys, kurie paskelbti viešai gali kelti pavojų organizacijai*, jos verslo interesams ar santykiams su suinteresuotosiomis šalimis, klientais ir konkurentais.

Kraštovaizdis - geografinė mozaika, kurią sudaro sąveikaujančios ekosistemos, atsirandančios dėl geologinės, topografinės, dirvožemio, klimato, biotinių veiksnių ir žmogaus sąveikos tam tikroje teritorijoje (Šaltinis: Pasaulio išsaugojimo sąjungos (IUCN) žodynas, pateiktas IUCN tinklalapyje).

Kraštovaizdžio vertybės - kraštovaizdžio vertybes galima vizualizuoti kaip fizinius kraštovaizdžio suvokimo sluoksnius. Kai kurios kraštovaizdžio vertybės, tokios kaip ekonominė, poilsio, pragyvenimo vertė ar vizualinė kokybė, yra glaudžiai susijusios su fizinėmis kraštovaizdžio savybėmis. Kitos kraštovaizdžio vertybės, tokios kaip dvasinės, yra labiau simboliškos ir jų įtaka gimsta labiau iš individualaus suvokimo ar socialinės aplinkos, nei fizinių kraštovaizdžio požymių (Šaltinis: Remiantis Kraštovaizdžio vertės instituto tinklalapiu).

Kultūrinio požiūriu tinkamas - informavimo priemonės/metodai, kurie atitinka tikslinių grupių papročius, vertybes, jautrias vietas ir gyvenimo būdą.

Labai maža dalis - paveikta teritorija neturi viršyti 0,5 % kasmetinio Miškų tvarkymo vieneto* ploto arba nedaryti poveikio daugiau kaip 5 % Miškų tvarkymo vieneto* ploto (Šaltinis: remiantis FSC-STD-01-002 V1-0, FSC Terminų žodynelis (2009)).

Laiku - kuo greičiau, kuomet tai pagrįstai leidžia aplinkybės; nevilkinant Organizacijai; laikantis terminų, nustatytų galiojančiuose teisės aktuose, sutartyse, licencijose ar sąskaitose faktūrose.

Laisvanoriškas išankstinis susitarimas - teisės* sąlyga, pagal kurią galima sakyti, kad asmuo ar vietos bendruomenė sutiko dėl veiksmo iki jo pradžios, remiantis aiškiu supratimu dėl šio veiksmo pasekmių. Laisvanoriškas išankstinis sutikimas apima teisę suteikti sutikimą, jį pakeisti, sustabdyti ar panaikinti.

Lyčių lygybė - lyčių lygybė reiškia, kad moterys ir vyrai turi vienodas sąlygas įgyvendinti visas savo žmogaus teises ir prisidėti prie ekonominės, socialinės, kultūrinės ir politinės plėtros ir pasinaudoti jomis (Šaltinis: FAO, IFAD ir TDO seminaras "Tendencijos ir dabartiniai žemės ūkio ir kaimo užimtumo lyčių aspekto tyrimai: diferencijuoti skurdo keliai", Roma, 2009 m. kovo 31 d. - balandžio 2 d.).

Mastas - įvertinimas, kiek valdymo veikla ar įvykis turi įtakos aplinkos vertybėms ar valdymo vienetui laiko ar erdvės atžvilgiu. Veikla su nedidele arba žema verte kiekvienais metais turi įtakos tik nedidelei miško daliai. Veikla su nedidele arba žema verte laikinu laiko periodu veikia tik ilguoju periodu (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Mažas miškų tvarkymo vienetas (mažas MTV) - miškų tvarkymo vienetas, kuriame visi kadastriniai sklypai, arba sklypų grupės, kurioms parengtas vienas miškotvarkos projektas, yra lygūs arba mažesni nei 500 ha miško.

Miškas - žemės sklypas apaugęs medžiais (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Miškininkystė - menas ir mokslas, kuriais siekiama valdyti miškų plotus, jų įveisimą, atkūrimą, augimą, sudėtį, sveikatą ir kokybę, siekiant darniai spręsti įvairius miško žemės savininkų ir visuomenės poreikius bei vertybes (Šaltinis: Nieuwenhuis, M. 2000 m. Miškų ūkio terminologija. IUFRO World Series, tomas 9. IUFRO 4.04.07 SilvaPlan ir SilvaVoc).

Miškotvarkos projektas - dokumentas, pagal kurį organizuojama miškų ūkio veikla ir atliekami visi miškų atkūrimo, naudojimo ir miško žemių tvarkymo darbai.

Miškų kirtimo lygis - faktinės kirtimo apimtys, vykdomos Miškų tvarkymo vienetė*, kurias galima palyginti su apskaičiuotomis (didžiausiomis) leidžiamomis kirtimo normomis, bet kuriuo būdu (pvz., kubiniais metrais) arba plotu (pvz., hektarais).

Miškų tvarkymo vienetas - FSC sertifikavimui pateiktas erdvinis plotas arba plotai su aiškiai apibrėžtomis ribomis, yra valdomi turint aiškius ilgalaikius tikslus, kurie nurodyti veiklos plane. Ši teritorija arba teritorijos yra:

- visi objektai ir teritorija (-os) tame erdviame plote ar šalia jo, kuris yra teisiškai registruotos arba valdomas Organizacijos ar jos vardu, siekiant prisidėti prie valdymo tikslų įgyvendinimo;
- visi objektai ir teritorija (-os) už to erdvinio ploto ribų, kuriuos valdo Organizacija ar jos vardu, siekiant prisidėti prie valdymo tikslų įgyvendinimo. (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Natūralūs miškai - miško plotai su daugeliu pagrindinių ekosistemų savybių ir elementų, pvz., sudėtingumas, struktūra ir biologinė įvairovė, įskaitant dirvožemio savybes, florą ir fauną, kurioje visi arba beveik visi medžiai yra vietinės kilmės rūšys, kurios nėra klasifikuojamos kaip plantacijos. "Natūralus miškas" apima šias kategorijas:

- miškas, kuriame vyksta kirtimai ar kiti sutrikdymai, kai medžiai yra arba buvo atkurti savaime, dirbtiniu būdu ar taikant derinį su rūšimis, būdingomis natūraliems miškams toje teritorijoje, kuomet egzistuoja daugelis natūraliam miškui būdingų savybių. Borealiniuose ir šiaurės platumų miškuose, kurie natūraliai susideda tik iš vienos ar kelių medžių rūšių, savaiminio ir dirbtinio atkūrimo kombinacija, skirta atsinaujinti tų pačių vietinių rūšių miškams, su daugeliu pagrindinių tai vietai būdingų ekosistemų savybių ir elementų, savaime nelaikoma pavertimu į plantacijas;
- natūralūs miškai, tvarkomi pagal tradicinę miškininkystę, įskaitant savaiminį ir dirbtinį miškų atkūrimą;
- gerai išvystytas vietinės rūšis iš antrinių arba kolonizuojančių vietovių miškų, atsinaujinančių ne miško vietovėse;
- apibrėžimas "natūralus miškas" gali apimti vietas, apibūdinamas kaip miškingos ekosistemos, miškai ir savanos (šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Nekenksmingas aplinkai, socialiai atsakingas ir ekonomiškai gyvybingas - environmentally sound, socially beneficial and economically viable.

Neliesto miško kraštovaizdis - pasaulyje miškų ploto teritorija, kurioje yra miško ir miško ekosistemų ir kurių poveikis žmonių ekonominei veiklai yra minimalus ir kurio plotas ne mažesnis kaip 500 km² (50 000 ha) ir minimalus 10 km plotis (išmatuotas kaip skersmuo apskritimas, kuris yra visiškai užrašytas teritorijos ribose) (Šaltinis: Neliestas miškas, žodyno apibrėžimas, pateiktas tinklalapyje, 2006-2014 m.).

Nemedieniniai miško produktai - visi produktai, išskyrus medieną, gauti Miškų tvarkymo vietoje* (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Nykstančios rūšys - rūšys, atitinkančios IUCN (2001 m.) kriterijus, skirtus pažeidžiamoms, nykstančioms ar itin svarbioms nykstančioms rūšims, jų išlikimui laukinėje gamtoje yra didelė, labai

didelė arba ypač didelė grėsmė. Šios kategorijos gali būti naujai interpretuojamos pagal FSC tikslus pagal oficialius nacionalinius klasifikatorius (kurie turi teisinį pagrindimą) ir vietos sąlygas bei gyventojų tankį (kurie turėtų turėti įtakos sprendimams dėl tinkamų apsaugos priemonių) (Šaltinis: IUCN (2001). IUCN Raudonojo sąrašo kategorijos ir kriterijai, 3.1 versija. IUCN Gland, Šveicarija ir Kembridžas, JK.).

Organizacija - fizinis arba juridinis asmuo, turintis arba ketinantis turėti sertifikatą ir kuris yra atsakingas už tai, kad būtų įrodyta, jog yra laikomasi reikalavimų, kuriais grindžiamas FSC sertifikavimas (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Pakrančių zona - sąsaja tarp žemės ir vandens telkinio bei su juo susijusios augalijos.

Paprotinės teisės - teisės, atsiradusios dėl pasikartojančių nuolatinių ar įprastinių veiksmų, kurie dėl tokio kartojimosi ir nepertraukiamo pripažinimo įgijo teisės akto galią geografiniame ar socialiniame vienetuose (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V4-0).

Pamatuotini tikslai - konkretūs tikslai, pavyzdžiui, pageidaujamos būsimos miško sąlygos, nustatyti siekiant įvertinti kiekvieno valdymo uždavinio įgyvendinimo pažangą. Šie tikslai išreiškiami kaip aiškūs rezultatai, kad jų įgyvendinimas galėtų būti patikrintas ir būtų galima būtų nustatyti, ar jie buvo įvykdyti.

Pesticidai - bet kokia medžiaga ar preparatas, skirtas paruošimui arba naudojimui, kad apsaugoti augalus, medieną ar kitus augalinius produktus nuo kenkėjų; kontroliuoti kenkėjus arba tokius kenkėjus paversdamas nekenksmingais. Šis apibrėžimas apima insekticidus, rodenticidus, akaricidus, moliuskicidus, lervaecidus, fungicidus ir herbicidus (šaltinis: FSC-POL-30-001 FSC Pesticides Policy (2005)).

Pievos - žemė, apaugusi žoliniais augalais, kuriuose medžių ir krūmų danga yra mažesnė nei 10% (Šaltinis: UNEP, cituota FAO. 2002 m. Antrasis ekspertų susitikimas su mišku susijusioms sąvokoms suvienodinti, kuriuos naudoja įvairios suinteresuotosios šalys).

Plantacija/plantacinis miškas - miško plotas, įkurtas sodinant ar sėjant svetimžemėmis ar vietinėmis rūšimis, dažniausiai viena ar keliomis rūšimis, vienodu atstumu ir netgi amžiaus, ir kuriame trūksta daugelio pagrindinių savybių, taikomų natūraliems miško elementams. Plantacijų apibūdinimas toliau yra nusakomas FSC miškų tvarkymo standartuose su atitinkamais aprašymais ar pavyzdžiais:

- vietovės, kurios iš pradžių atitiko "plantacijos" apibrėžimą, tačiau po kelerių metų jose atrandama daugelis pagrindinių ekosistemų savybių ir elementų, todėl gali būti klasifikuojamos kaip natūralūs miškai;
- plantacijos, kurių pagalba pavyko atkurti ir pagerinti biologinę ir buveinių įvairovę, struktūrinį sudėtingumą ir ekosistemų funkcionalumą, po kelerių metų gali būti klasifikuojamos kaip natūralūs miškai;

• borealiniai ir šiaurėje esantys miškai, kurie natūraliai susideda tik iš vienos ar kelių medžių rūšių ir kurių savaiminio ir dirbtinio atkūrimo derinys naudojamas tų pačių vietinių rūšių miškams atkurti, su daugeliu pagrindinių savybių ir pagrindinių vietinių ekosistemų elementų, gali būti laikomas natūraliu mišku. Šis atnaujinimas pats savaime nelaikomas pavertimu į plantacijas. Jei plantacijos atitinka MMTV nuostatas, tokioms plantacijoms taikomi/netaikomi tie patys reikalavimai kaip ir MMTV (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Pluošto patikra - medienos identifikavimo technologijų rinkinys, naudojamas medžio ir pluošto pagrindo produktų šeimai, genčiai, rūšims ir kilmei nustatyti.

Poveikio aplinkai vertinimas - sistemingas procesas, naudojamas teikiamų projektų poveikio aplinkai ir socialiniam poveikiui nustatyti, alternatyvių metodų vertinimui ir tinkamų prevencinių, poveikio švelninimo, valdymo ir kontrolės priemonių planavimui ir įtraukimui (Šaltinis: FAO Lauko projektų gairės. Jungtinių Tautų žemės ūkio organizacija (FAO). Roma, -STD-01-001 V5-0).

Pragyvenimui pakankamas atlyginimas - atlyginimas, gautas už standartinę darbo savaitę darbuotojui tam tikroje vietoje, pakankamas, kad darbuotojas ir jo šeima galėtų deramai pragyventi. Tinkamo gyvenimo lygio elementai yra maistas, vanduo, būstas, švietimas, sveikatos priežiūra, transportas, drabužiai ir kiti esminiai žmogaus poreikiai, įskaitant nenumatytus įvykius (Šaltinis: ISEAL Minimalaus darbo užmokesčio grupė, 2013 m. lapkričio mėn.).

Prieškirtiminė būklė - miško* ar plantacijų sudėtis, struktūra ir įvairovė prieš kirtimą kartu su sudėtinėmis sklypo dalimis, tokiomis, kaip miško keliai ir pan.

Principas - esminė taisyklė ar elementas; FSC atveju - miškų tvarkymas (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V4-0).

Pritaikomasis valdymas - sistemingas valdymo politikos ir jos įgyvendinimo tobulinimo procesas, kai mokomasi iš esamų rezultatų. (Šaltinis: IUCN. Sąvokų apibrėžimai, pateikti IUCN tinklalapyje).

Privalomas susitarimas - rašytinis arba nerašytas susitarimas arba paktas, kuris privalomas jį pasirašiusiems šalims ir yra vykdytinas teisės aktų nustatyta tvarka. Susitarimo šalys jį sudaro ir vykdo laisva valia.

Profesinė liga - bet kokia liga, kuri atsirado darbo veiklos rizikos veiksnių pasekoje (Šaltinis: Kaip nurodyta TDO svetainėje).

Ratifikuota - procesas, kurio metu tarptautinė teisė, konvencija ar susitarimas (įskaitant daugiašalį susitarimą dėl aplinkos apsaugos) yra teisiškai patvirtinta nacionalinio įstatymų leidėjo ar lygiavertio teisinio mechanizmo, kad tarptautinė teisė, konvencija ar susitarimas automatiškai taptų nacionalinės teisės dalimi arba pradėtų taikyti nacionalinę teisę, suteikiančią tokį patį teisinį efektą (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Reikšmingas - Principo 9 prasme, YV reikšmės 1, 2 ir 6 yra pripažįstamos kaip trys pagrindinės reikšmės:

- tarptautinių organizacijų, tokių kaip IUCN arba "Birdlife International" apsaugos statuso priskyrimas, pripažinimas ar klasifikavimas;
- nacionalinių ar regioninių valdžios institucijų arba atsakingos nacionalinės organizacijos biologinės įvairovės koncentracijos priskyrimas, pripažinimas ar klasifikavimas;
- savanoriškas valdytojo, savininko ar Organizacijos pripažinimas, remiantis turima, žinoma arba spėjama informacija, kad yra didelė biologinės įvairovės koncentracija, net jei ji nėra oficialiai patvirtinta oficialių institucijų. Bet kuri iš šių reikšmių pateisina YV apibrėžimą 1, 2 ir 6. Daugelis pasaulio regionų pripažįsta biologinės įvairovės svarbą, matuojamą įvairiais būdais. Esantys biologinės įvairovės išsaugojimo prioritetų sričių žemėlapiai ir klasifikatoriai atlieka esminį vaidmenį nustatant galimas YV reikšmės 1, 2 ir 6 (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Reliktų buveinė - izoliuota vietovė, kurioje vyko plataus masto pokyčiai, paprastai dėl besikeičiančio klimato ar žmonių sukeltų sutrikimų, kuomet regione būdingi augalai ir gyvūnai gali išgyventi (Šaltinis: "Glen Canyon Dam", "Adaptive Management Program Glossary", kaip nurodyta Glen Canyon Dam interneto svetainė).

Reprezentatyvūs plotai/teritorijos - teritorijos arba objektai, esantys Miškų tvarkymo vieneto sudėtinė dalis, skirti išsaugoti arba atkurti gyvybingus ekosistemas (arba jos atskirų komponentų, objektų) pavyzdžius, kurie natūraliai aptinkami toje geografinėje vietovėje.

Retos rūšys - rūšys, kurios yra nedažnos ar retai aptinkamos, bet nėra klasifikuojamos kaip nykstančios. Šios rūšys yra paplitusios geografiškai ribotose vietovėse, konkrečiose buveinėse arba yra labai išplitusios dideliu mastu. Jos yra daugiau ar mažiau maždaug lygiavertės IUCN (2001 m.) "Beveik nykstančios" (NT) kategorijai, įskaitant tas rūšis, kurios artimoje ateityje gali atitikti ar gali būti priskiriamos kategorijai, kuriai gresia pavojus. IUCN Raudonojo sąrašo kategorijos ir kriterijai: 3.1 versija, IUCN rūšių išsaugojimo komisija, IUCN. Gland, Šveicarija ir Kembridžas, Jungtinė Karalystė).

Rizika - nepriimtino neigiamo poveikio, kylančio dėl bet kokios veiklos valdymo vienetai, tikimybė kartu su jos poveikiu pasekmėms (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Saugomų teritorijų tinklas - miškų tvarkymo vieneto* vietos, kurių išsaugojimas yra pagrindinis, o tam tikromis aplinkybėmis - išskirtinis tikslas; tokios vietos apima sėklines zonas, saugomas teritorijas*, gamtinius ryšius, saugančias vietas ir ypatingas vertybes*.

Sąžininga kompensacija - atlyginimas, proporcingas kitos šalies suteiktų paslaugų dydžiui ir rūšiai arba patirtai žalai.

Sertifikavimo grupė - ūkio subjektas, valdomas vieno fizinio arba juridinio asmens, kurio tikslas - atstovauti miško savininkus (grupės narius, sudarančius grupę), savo valdas tvarkant ir prižiūrint pagal FSC miškų tvarkymo principus. Grupės valdytojas ir nariai dalijasi atsakomybėmis įgyvendinant FSC standartų reikalavimus ir yra sertifikuojami bendru miškų tvarkymo sertifikatu.

Stichinė nelaimė - trikdžiai, kurie gali kelti pavojų miško tvarkymo vieneto* socialinėms ir aplinkos vertybėms*, bet gali būti svarbūs ekosisteminėms funkcijoms*; pavyzdžiui, sausros, potvyniai, gaisrai, nuošliaužos, audros, lavinos ir kt.

Suinteresuotoji šalis - bet kuris asmuo, asmenų grupė ar subjektas, kuris yra ar gali būti susijęs su miško tvarkymo vienetu*. Toliau pateikiami suinteresuotųjų šalių pavyzdžiai.

Toliau pateikiami suinteresuotų šalių pavyzdžiai:

- aplinkos apsaugos organizacijos, pavyzdžiui, aplinkos apsaugos nevyriausybinės organizacijos;
- darbo (teisių) organizacijos, pavyzdžiui, profesinės sąjungos;
- žmogaus teisių organizacijos, pavyzdžiui, socialinės nevyriausybinės organizacijos;
- vietos plėtros projektai;
- savivalda;
- regionuose veikiantys vyriausybės departamentai;
- FSC atstovybės;
- ekspertai konkrečioms klausimais, pvz., ypatingos vertybės. (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Susijusioji šalis - bet kuris asmuo, asmenų grupė ar subjektas, kuris yra ar gali būti susijęs su miško tvarkymo vienetu*. Pavyzdžiai apima, bet neapsiriboja (pvz., savininkai žemės, kuri yra pasroviui, nes jiems tenka didesnė užliejimo rizika). Susijusios šalys apima, neapsiribojant asmenis, asmenų grupes ar subjektus miško tvarkymo vieneto* kaimynystėje. Susijusių šalių pavyzdžiai:

- vietos bendruomenės;
- vietinės (čiabuvės) tautos;
- darbuotojai;
- miško gyventojai;
- kaimynai;
- pasroviui esančios žemės savininkai;
- vietos perdirbėjai;

- vietos verslai;
- žemės valdymo ir naudojimo teisių turėtojai, įskaitant žemės savininkus;
- organizacijos, atstovaujantios susijusias šalis, pavyzdžiui, socialinės ir aplinkosaugos nevyriausybines organizacijas, profesinės sąjungos ir kt. (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Svetima rūšis - rūšis, porūšis ar žemesnysis taksonas, introdukuota už jos buvusio ar dabartinio natūralaus paplitimo arealo ribų įskaitant bet kokią atskirą jos dalį, lytines ląsteles, sėklas, kiaušinėlius arba vegetatyvinio dauginimosi dalis, kurios gali išlikti i po to daugintis (Šaltinis: Biologinės įvairovės konvencija, Invazinių svetimžemių rūšių programa. (Terminų žodynelis, pateiktas BJK svetainėje).

Šlapžemė - tarpinės/pereinamosios teritorijos tarp sausumos ir vandens sistemų, kuriose vandens sluoksnis paprastai žemės paviršiuje arba arti jo arba žemė padengta sekliu vandeniu (Šaltinis: Cowarding, LM, Carter, V., Golet, FC, Laroe, ET 1979.). "Jungtinių Amerikos Valstijų šlapžemių ir giliavandenių buveinių klasifikacija". DC JAV departamentas: Vašingtonas).

Pagal Ramsaro konvenciją šlapžemės gali apimti sudaryti potvynių užliejamas dumblingas lygumas, natūralius tvenkinius, pelkes, prarajas, drėgnas pievas, durpynus, gėlavandenes pelkes, mangroves, ežerus, upes ir netgi kai kuriuos koralų rifus (Šaltinis: IUCN).

Taikomi teisės aktai - priemonės, taikomos įmonei, fiziniam ar juridiniam asmeniui, dirbančiam Miškų tvarkymo vienetė arba jo naudai, ir tie teisės aktai, kurie turi įtakos įgyvendinant FSC Principus ir kriterijus. Tai apima bendruosius teisės aktus (patvirtintus Seimo), teismų praktiką (teismo aiškinimus), poįstatyminius teisės aktus, susijusias administracines procedūras ir nacionalinę konstituciją (jei tokia yra), kuri teisine prasme yra visuomet viršesnė už bet kokius kitus teisinius dokumentus (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Tarptautiniu mastu pripažintas mokslinis pagrindimas - nustatyta moksliskai pagrįsta procedūra, kurią skelbia tarptautinis mokslo tinklas ar mokslininkų sąjunga arba kuris dažnai cituojamas tarptautinėje mokslinėje literatūroje (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Teisė - pirminiai (nacionaliniai ar vietos) ar antriniai teisės aktai (poįstatyminiai teisės aktai, dekretai, įsakymai ir kt.). Teisė taip pat apima teisiškai pagrįstus sprendimus, kuriuos priima teisiškai kompetentingos institucijos, kai tokie sprendimai tiesiogiai išplaukia iš įstatymų ir kitų teisės aktų. Teisiškai kompetentingų institucijų priimti sprendimai gali būti neteisėti, jei jie tiesiogiai išplaukia iš įstatymų ir kitų teisės aktų nesilaikymo ir nėra pagrįsti taisyklėmis, tačiau naudojasi administracine viršenybe (šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Tikslas - nustatytas pagrindinis Organizacijos* tikslas, įskaitant politinius sprendimus ir priemonių įgyvendinimą, siekiant šio tikslo (Šaltinis: F.C. Osmaston, 1968 m. Miškų valdymas, Hafner, Niujorkas).

Tinkamas - suprantamas kaip sąžiningas arba atitinkantis aplinkybes ar tikslus, kuri remiasi bendraja patirtimi ir praktika (Šaltinis: Oxford glaustesnis anglų kalbos žodynas).

Tradicinės žinios - informacija, žinios, įgūdžiai ir praktika, kurie yra sukurti, palaikomi ir perduodami iš kartos į kartą bendruomenėje, taip pat dažnai yra kultūrinio ar dvasinio tapatumo dalis (Šaltinis: Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (WIPO) apibrėžimas).

Trąšos - mineralinės arba organinės medžiagos, dažniausiai N, P2O5 ir K2O, naudojamos dirvoje augalų augimui skatinti.

Turi - shall.

Valdymo tikslai - tam tikri valdymo tikslai, praktika, rezultatai ir metodai, nustatyti norint pasiekti šio standarto reikalavimus.

Vandeningasis sluoksnis - formacija, formacijų grupė arba dalis formacijos, kuri dėl pakankamo joje esančių sočiųjų pralaidžių medžiagų kiekio gausiai maitina miškų valdymo vienetą esančius šulinius ir šaltinius, todėl tas vienetas turi ekonominę vertę kaip regiono vandens šaltinis. (Šaltinis: Gratzfeld, J. 2003. Gavybos pramonė sausose ir pusiau sausose zonose. Tarptautinė gamtos išsaugojimo sąjunga (IUCN)).

Vandens stygius - susidaro tuomet, kai vandens paklausa per tam tikrą laikotarpį viršija turimą kiekį arba kai dėl prastos vandens kokybės apribojimas jo vartojimas. Vandens stygių sukelia gėlo vandens išteklių sumažėjimas (pernelyg intensyvus vandeningojo sluoksnio naudojimas, išdžiūvusios upės ir kt.) ir kokybė (eutrofikacija, tarša organinėmis medžiagomis, druskos įsiskverbimas ir kt.) (Šaltinis: UNEP, 2003, cituota Gold Standard Foundation 2014 m. Standartas "Vandens nauda").

Vandens telkiniai - sezoniniai, laikini ir nuolatiniai upokšniai, upeliai, upės, tvenkiniai ir ežerai. Vandens telkiniai apima pakrančių ar šlapžemių sistemas, ežerus, pelkes ir šaltinius.

Vandens trūkumas - tiekiamas vandens kiekis, kuris riboja maisto gamybą, žmonių sveikatą ir ekonomikos plėtrą. Laikoma, kad didelis trūkumas susidaro tada, kai per metus vienam asmeniui tenka 1000 kubinių metrų vandens arba kai trūkumas didesnis nei 40% lyginant su tiekimu (Šaltinis: "Tūkstantmečio ekosistemų vertinimas", 2005. Ekosistemos ir žmonių gerovė: atsakymai į politiką. Atsakymų darbo grupės išvados. Washington DC: Island Press, puslapiai 599-605).

Veiklos planas - dokumentų, įskaitant miškotvarkos projektą, ataskaitų, įrašų ir žemėlapių rinkinį, kuriame aprašomi ir pagrindžiami bet kurio Organizacijos vadovo ar darbuotojo vykdomi veiksmai, susiję su miškų ūkio veikla Miško valdymo vienetą, įskaitant pareiškimus, susijusius su tikslais ir politikos kryptimis (Šaltinis: FSC-STD-01 -001 V5-0).

Viešai prieinama - toks būdas, kuris paprastai užtikrina lengvai žmonėms pastebimą ir naudojamą prieigą (Šaltinis: Collins anglų kalbos žodynas, 2003 m. leidimas).

Vietai būdingos ekosistemos - tam, kad galima būtų labiau tinkamai įgyvendinti Principus ir Kriterijus dėl rūšių atkūrimo, tokios sąvokos kaip "labiau gamtinės sąlygos" ar "vietos ekosistemos" numatant vietas, kurios teikia palankesnes sąlygas vietos rūšims, jų palaikymui arba atkūrimui, ir valdyti šias rūšis ar kitas aplinkos vertybes, kad jos sudarytų ekosistemas, būdingas tai vietai. Papildomos rekomendacijos gali būti pateiktos FSC miško valdymo standartuose (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Vietinės rūšys - rūšys, porūšiai arba žemutiniai taksonai, esantys savo natūraliame paplitime (t.y. toje pačioje zonoje, kurią jie užima natūraliai arba gali užimti be tiesioginio ar netiesioginio žmogaus įsikišimo ar priežiūros) (Šaltinis: Biologinės įvairovės konvencija (BJK). Invazinių svetimų rūšių programa. Terminų žodynelis, pateiktas BJK svetainėje).

Vietos bendruomenė - visų dydžių bendruomenės, esančios Miškų tvarkymo vienetu arba šalia jo, taip pat tos, kurios yra pakankamai arti, kad galėtų reikšmingai paveikti ekonominę veiklą arba aplinkosaugos vertybes, arba kad jų ekonomika, teisės ar aplinka būtų labai paveikta miškų valdymo veiklos (Šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Vietos teisės aktai - visų pirminių ir antrinių teisės aktų rinkinys (teisės aktai, potvarkiai, įstatai, įsakymai), kurie taikomi tik konkrečiam geografiniam rajonui nacionalinėje teritorijoje, taip pat antrinės taisyklės ir trečiosios administracinės procedūros (taisyklės ar reikalavimai). Teisės aktai pripažįsta viršenybę pagal Vestfalijos valstybės tautos suverenumo sampratą (šaltinis: FSC-STD-01-001 V5-0).

Vietos žmonės (čiabuviai) - žmonės ir žmonių grupės, kurias galima identifikuoti arba apibūdinti kaip:

- pagrindinė charakteristika ar kriterijus yra savęs kaip asmens identifikavimas vietos žmogumi (čiabuviai) ir bendruomenės pripažinimas jos nariu;
- istorinis tęstinumas su ikikolonijinėmis ir (arba) visuomenėmis prieš įsikūrimą;
- stiprus ryšys su teritorijomis ir aplink esančiais gamtiniais ištekliais;
- išskirtinės socialinės, ekonominės ar politinės sistemos;
- išskirtinė kalba, kultūra ir įsitikinimai;
- formuoja nepagrindines visuomenės grupes;
- stengiasi išlaikyti ir atkurti savo protėvių aplinką ir sistemas kaip atskiras tautas ir bendruomenes. (Šaltinis: Adaptuota iš JTO Nuolatinio forumo dėl vietos žmonių (čiabuvių), informacinis lapas "Kas yra vietos žmonės (čiabuviai)", 2007 m. spalio mėn.; JTO vystymo grupė, "Gairės dėl problemų, susijusių su vietos žmonėmis (čiabuviais)", JTO 2009 m. Deklaracija dėl vietos žmonių (čiabuvių) teisių).